

STATISTIKA & MY

- 05 Indexy cen dříví jako rukojmí Lesů ČR
- 10 Téma: Jak si stojí cestovní ruch v naší ekonomice
- 24 Rozhovor: Zdeněk Juračka dává suché statistice štváru
- 26 Volby pro nás nikdy nekončí
- 32 Naše země má nejnižší míru příjmové chudoby v Evropě
- 34 Analýza: Ochrana průmyslového vlastnictví v číslech

číslo 06

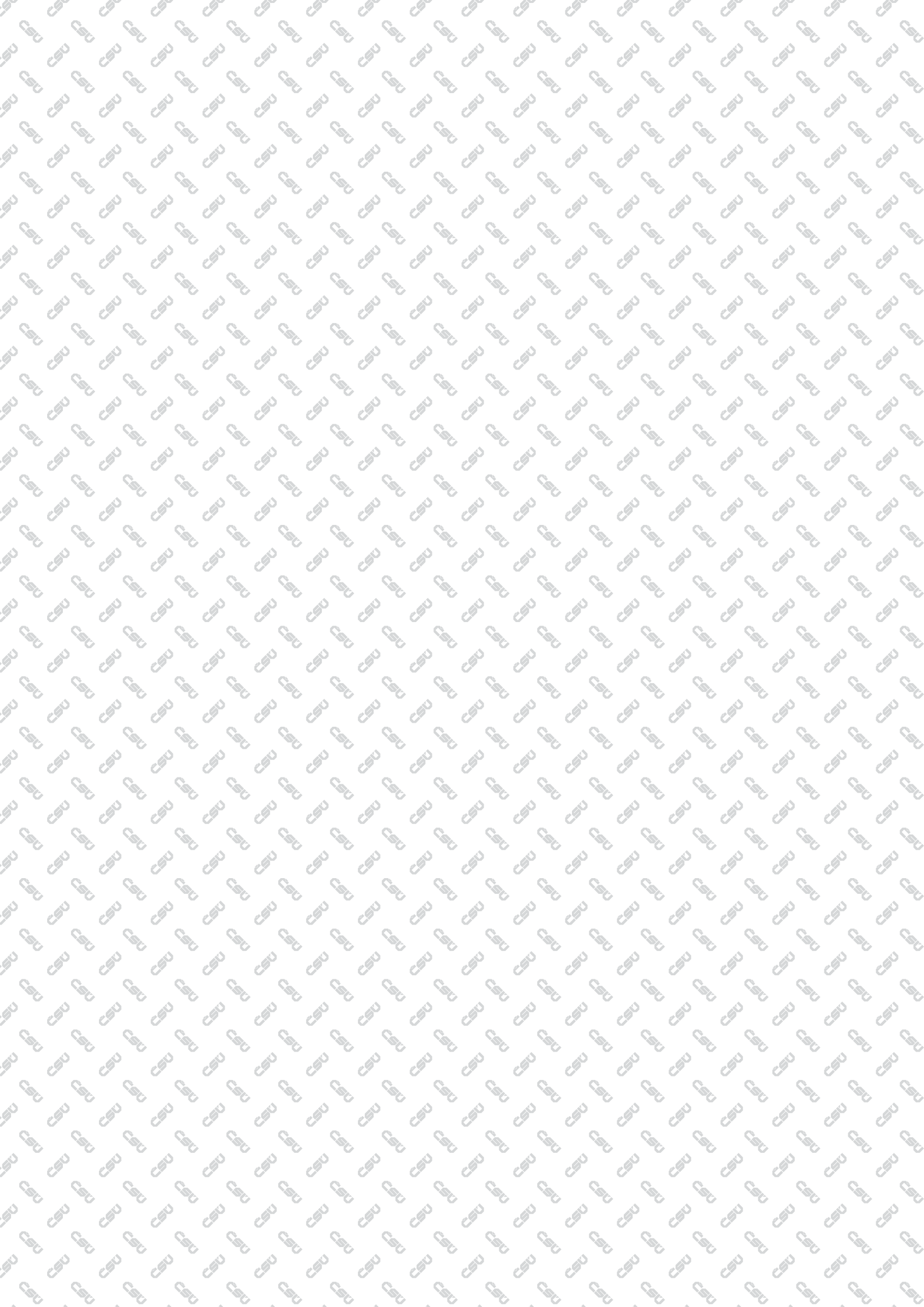
rok 2011

ročník 01

web CZSO.CZ

ČSU

Obsah

05	Indexy cen dříví jako rukojmí
06	Čtvrtina národa využila při sčítání internet
07	Výsledky soutěže o nejlepší statistický plakát
08	Rozhovor s Pavlem Vančurou o Eurostatu
10	Jak si stojí cestovní ruch v naší ekonomice
16	Ubytovací statistika v první dekádě 3. tisíciletí
18	Cestování šité na míru
20	Turistika v historických souvislostech
22	Satelitní účet jako výzva
24	Rozhovor s prezidentem Zdeňkem Juračkou
26	Volby pro nás nikdy nekončí
28	Podíl vícečetných porodů v Ústeckém kraji roste
30	Zpráva z demografické konference
32	Naše země má nejnižší míru příjmové chudoby v Evropě
34	Ochrana průmyslového vlastnictví v číslech
36	Kolik máme hospodářských zvířat
38	O sčítání dobytka s Jiřím Zelenkou
39	Jan Auerhan – poslední statistický prezident
40	Profil Jitky Fatkové
41	Očekávané události ČSÚ v červenci a srpnu 2011
42	Výběr výstupů ČSÚ v červnu 2011

Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,

také máte rádi červen? Léto a s ním spojená dovolená teprve čekají. A jak to vůbec vypadá s turistikou? Kteří zahraniční návštěvníci jezdí do naší krásné země nejvíce? Kde se turisté nejčastěji ubytovávají, kolik a za co nejvíce utrácejí? Odpovědi na tyto otázky vám v aktuálním čísle Statistika & My dá **Analýza postavení cestovního ruchu v naší ekonomice** od Zdeňka Lejska. Větší část červnového vydání jsme věnovali právě statistice tohoto odvětví. Kromě strohých čísel, dat a statistik naleznete i tentokrát na stránkách našeho měsíčníku zajímavé rozhovory. S **Pavlem Vančurou** jsme si povídali, jaké to bylo v Eurostatu, kde pracovní delší dobu pobýval. Prezident Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR, **Zdeňk Juračka**, zase vysvětluje, jaký vliv mají obchodní řetězce na inflaci. Ředitelka odboru cestovního ruchu **Jitka Fatková** z Ministerstva pro místní rozvoj ČR přiznává, jak důležitá jsou pro její práci naše data.

Za přečtení jistě stojí článek **Ochrana průmyslového vlastnictví v číslech** autorů Karla Eliáše a Martina Many. Analýza schválených patentů a užitných vzorů v období 1995 až 2010 vznikla na základě spolupráce ČSÚ a Úřadu průmyslového vlastnictví. Jana Slavníková v materiálu **Volby pro nás nikdy nekončí** vysvětluje, proč a jak se stále roztáčí volební kolotoč a jakou roli v něm hraje Český statistický úřad. O zvláštním jevu – **rostoucím podílu vícečetných porodů v Ústeckém kraji** – nás zase informuje Jana Kopecká. Je to náhoda, že dvojčata se dnes rodí častěji, než tomu bylo před 20 lety? Naši demografové v příspěvku **Naše země má nejnižší míru příjmové chudoby v Evropě** zase poukazují na čísla, která vypovídají o stavu české společnosti.

Toho, koho zajímá, jak se vede v České republice živočišné výrobě, určitě potěší článek Renaty Vodičkové **Kolik máme hospodářských zvířat**.

Na další vydání časopisu Statistika a & My se můžete těšit koncem srpna. Jeho téma bude také velmi zajímavé: **Statistika v kultuře a ve školství**.

Přeji vám krásné léto a mnoho příjemných zážitků na vaší dovolené.

Iva Ritschelová | předsedkyně ČSÚ

STATISTIKA & MY | Měsíčník Českého statistického úřadu | 06 / 2011 | Ročník 1

Adresa redakce: Český statistický úřad, Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, telefon: 274 052 471, e-mail: redakce@czso.cz | www.czso.cz

Redakční rada: Ing. Josef Vlášek (předseda), Bc. Michal Novotný (výkonný místopředseda), Mgr. et Mgr. Alena Géblová, Mgr. Věra Hrušková, CSc., Mgr. Helena Koláčková, RNDr. Tomáš Mládek, Helena Pexová, PhDr. Ing. Ladislav Pištor, doc. Ing. Iva Ritschelová, CSc., Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D., Jana Slavníková, Ing. Jan Srb, Ing. Hana Šlégrová, Ing. Veronika Tichá, Ing. Pavla Trendová, Jana Víchová | Editorka a výkonná redaktorka: Mgr. et Mgr. Alena Géblová | Grafická úprava: Tomáš Kubašta, DiS. | Grafický návrh: Ondřej Pazdera, DiS. | Fotografie: Jan Bílík, Tomáš Kubašta, Zdeňk Lejsek, Jiří Růžička, archiv ČSÚ, ÚOPV, CzechTourism a MMR ČR | Tisk: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r.o. | Vydavatel: Český statistický úřad ISSN 1804-7149 | ev. č. MK ČR E 19925

Dohoda s hejtnanem

Iva Ritschelová, předsedkyně ČSÚ, navštívila 1. června Stanislava Eichlera, hejtmána Libereckého kraje. Hlavním důvodem byl podpis dohody o spolupráci s cílem vytvoření užších vazeb v oblasti zpracování, využití a výměny statistických informací v libereckém regionu.

„Věřím, že data ČSÚ podpoří rozvoj Libereckého kraje,“ uvedla předsedkyně. Podpis dohody probíhal ve slavnostní atmosféře u příležitosti Dne otevřených dveří a Dne dětí, který byl již poosmé pořádán v budově krajského úřadu a okolí.

Zájem o produkty

V květnu se konala v Brně akce „Účetnictví a reporting udržitelého rozvoje na mikroekonomické a makroekonomické úrovni“, doprovodná konference Mezinárodního vodohospodářského a ekologického veletrhu WATENVI.

Pořádaly ji Ministerstvo životního prostředí ČR, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Pardubice, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, VŠE v Praze, Vysoká škola ekonomie a managementu v Praze a Dopravní fakulta ČVUT v Praze. Zúčastnili se jí odborníci z univerzit a vysokých škol, ministerstev a dalších institucí. Největší zájem vzbudily produkty ČSÚ: Statistická ročenka ČR a publikace Vybrané oblasti udržitelého rozvoje v krajích

ČR, ale i Malý lexikon obcí ČR, ČR v mezinárodním srovnání a ČR v datech (1989–2009).

Technická asistence

Předsedkyně Českého statistického úřadu, Iva Ritschelová, se dne 6. června setkala se zástupci ICON Institutu (Kolín nad Rýnem, Německo), s nímž ČSÚ spolupracuje na aktivitách technické asistence. Pomáhá tak zemím, v nichž probíhá transformace statistické služby a implementace evropských standardů. Na pozitivní hodnocení dosavadní kooperace navázala diskuse o budoucí spolupráci. ČSÚ je i nadále připraven se do společných projektů zapojovat, avšak s přihlédnutím k omezeným zdrojům, zejména kapacitním.

Snížení duplicit

Dne 7. června proběhlo výroční setkání zástupců Českého statistického úřadu a České národní banky, jehož tradice započala již v devadesátých letech. Pořadatelství tohoto setkání se mezi oběma institucemi pravidelně střídá a letos byla na řadě centrální banka. Celodenní jednání probíhalo v prostorách ČNB v Praze a zúčastnila se jej řada odborníků z obou institucí, zejména ze Sekce makroekonomických statistik ČSÚ a Sekce měnové a statistiky ČNB. V odpolední části byli přítomni také zástupci vrcholového vedení obou institucí – Iva Ritschelová, předsedkyně ČSÚ, a Kamil Janáček, člen Bankovní rady ČNB. Cílem pravidelného setkání bývá vyhodnocení loňské spolupráce, která se odehrává prostřednictvím řady pracovních jednání a standardní výměny informací i datových zdrojů. Mezi hlavní témata patřila letošní revize platební bilance a národních

úctů a příprava implementace nových manuálů k těmto statistikám v roce 2014, sladování čtvrtletních a ročních finančních a nefinančních účtů, vládní statistika a ceny nemovitostí. Spolupráce obou institucí byla v letošním roce rovněž významně posílena podepsáním dohody o předávání individuálních dat za sektor finančních institucí, která umožní významné snížení duplicit ve statistickém zjišťování a větší konzistenci údajů jimi publikovaných.

Statistiky ČSÚ zaujaly v Nairobi

Moravská asociace podnikatelek a manažerek společně s Women's Forum Praha a s Top centrem podnikatelek ze Slovenska uspořádaly v květnu v keňské Nairobi mezinárodní konferenci.

Za Women's Forum Praha se jí zúčastnila i členka boardu této organizace, Jana Víchová, která prezentovala zastoupení žen na trhu práce.

Statistiky ČSÚ, doplněné o porovnání s údaji z afrických zemí, zde vzbudily velký zájem.

Zatímco pět předchozích ročníků se konalo v Evropě a jeden v New Yorku, poslední se pod názvem Women – an Economic Gateway to Africa (Žena – ekonomická brána do Afriky) uskutečnil na rychle se rozvíjejícím africkém kontinentu.

U kulatého stolu si české, slovenské a keňské podnikatelky vyměňovaly své zkušenosti z oblasti obchodu a turistiky. (Keňa je nejnavštěvovanější zemí v Africe.)

Zasedal Výbor

Ve dnech 18.–19. května se Iva Ritschelová, předsedkyně ČSÚ, zúčastnila zasedání Výboru pro Evropský statistický systém v Lucemburku, na kterém prezentovala stanoviska ČSÚ k projednávaným bodům. Výbor se zabýval zejména přípravou statistického programu na rok 2012 a na další pětileté období (2013–2017). Dále byla projednávána revize Kodexu evropské statistiky, další otázky týkající se fungování Evropského statistického systému, zpráva předsednické země EU (Maďarska) o projednávání návrhů právních aktů v oblasti statistiky na úrovni Rady EU i plány budoucí předsednické země (Polska).

Pohled do budoucnosti

Dne 7. června 2011 se uskutečnila schůzka k vyhodnocení realizace Dohody o zásadách spolupráce mezi ČSÚ, Svazem obchodu a cestovního ruchu ČR (SOCR) a Fakultou mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze za období let 2009–2011 za účasti předsedkyně ČSÚ, prezidenta SOCR a vedoucího katedry podnikového a evropského práva VŠE.

Představitelé všech zúčastněných institucí konstatovali, že dosavadní Dohoda plní svoji úlohu. Spolupráce probíhá jak v oblasti metodických konzultací při přípravě statistických zjišťování a výměně statistických informací, tak na poli analytických výstupů a výzkumů, ale také například formou vzájemné součinnosti při přípravě odborných akcí a seminářů. Účastníci jednání se shodli na pokračování a posilování vzájemné spolupráce všech tří partnerů a vyjádřili pokračující společný zájem na racionálním provedení cenzu maloobchodní sítě.

Indexy cen dříví jako rukojmí

Koncem května Lesy České republiky (LČR) zveřejnily, že utrpí výraznou ekonomickou ztrátu. To by nebylo nic zvláštního, to se ve světě obchodu stává. Zvláštní je fakt, že viníkem této skutečnosti nemá být management výše zmíněné organizace, ale Český statistický úřad (ČSÚ), který se tentokrát rozhodl nevydat index cen surového dříví za první čtvrtletí. To je opravdu zvláštní situace. A jak je to vůbec možné?

Podíváme se na celou věc zblízka. Ceny surového dříví byly sledovány již v 80. letech v rámci zemědělské statistiky. V roce 1991 v reakci na liberalizaci cen byla vytvořena nová konstrukce indexu cen surového dříví. Ten v průběhu minulých dvaceti let prošel již několika revizemi. Na nich se pokaždé podílela speciální poradní komise ČSÚ, jejímiž členy jsou vedle Ministerstva zemědělství ČR, LČR, také zástupci těžebních a dřevozpracujících společností a další instituce.

LČR postupně od roku 2008 měnily způsob svého hospodaření a začaly používat index ČSÚ ve svých smlouvách. V návaznosti na nově vypsané tendry LČR došlo v roce 2010 k významné změně struktury respondentů statistického zjišťování, tj. podniků, které dřevo těží a které jej prodávají. Na to ČSÚ reagoval změnou metodiky svého zjišťování, neboť mu to přímo nařizuje zákon o státní statistické službě.

Od letošního roku se index cen surového dříví počítá novým způsobem, který zohledňuje změny na trhu. Úpravy metodiky indexů jsou vždy doprovázeny problémy spojenými s tím, že není zcela korektní srovnávat původní data o průměrných cenách s novými údaji. V případě razantnějších změn nezbytně dochází k přerušování časových řad. A zde nastává pro některé uživatele problém. ČSÚ nemůže porovnávat „hrušky“ z roku 2010 s „jablky“ roku 2011. Z tohoto důvodu se statistici rozhodli index cen surového

dříví vlastníků za první čtvrtletí 2011 nevydat, neboť by se jednalo o neobjektivní informace. Kdyby zmíněná data ČSÚ prezentoval, jak to požadují LČR, zachoval by se neprofesionálně a poškodil své dobré jméno. Všechny ostatní údaje, které se cen dříví týkají, však úřad rádně zveřejnil.

Proč se LČR tak vehementně indexu cen dříví domáhají? V rámci tendrů na těžbu dříví si LČR do smluv zakomponovaly tento index jako nástroj, který má „hlídat“ změny cen této suroviny. Bylo to rozhodnutí manažerů LČR a ČSÚ upozorňoval, že toto využití indexu není vhodné, neboť ten je počítán pro jiné účely.

Ve chvíli, kdy „index cen surového dříví vlastníků“ nebyl zveřejněn, rozhodl se management LČR použít nezveřejněný index jako štít, kterým ochraňuje svá manažerská rozhodnutí. Tlak na vydání indexu se pak dá interpretovat jako veřejná výzva statistikům vydat index tak, jak LČR potřebují, na což, samozřejmě, nemůže úřad reagovat vstřícně. Český statistický úřad není zodpovědný za způsob, jakým uživatelé nakládají s jeho daty. Naším cílem je profesionálně a korektně zobrazovat realitu společnosti, ve které žijeme, ať se to někomu líbí nebo ne.

Tento text vyšel v Lidových novinách dne 7. června 2011.

Iva Ritschelová
předsedkyně ČSÚ

ČSÚ v žádném případě zákon neporušil, když nevydal index cen surového dříví

protože postupoval podle následujícího ustanovení zákona č. 89/1995, § 5

Záruky nestrannosti státní statistické služby

Český statistický úřad

a) při výkonu státní statistické služby se řídí zákony a ostatními právními předpisy, uplatňuje odborná hlediska, požadavky na praktické využití a profesionální etiku a používá vědecké metody statistické práce,

b) je nezávislý při vytváření statistických informací. Při získávání údajů a zpracování a vyhodnocování statistických informací postupuje tak, aby nebyla narušena objektivita informací a nebyly omezeny nebo zkresleny zveřejňované údaje.

Jestliže tedy bez zavinění ČSÚ došlo ke změně struktury respondentů – subjektů se zpravodajskou povinností, týkající se příslušné komodity, a byla tím objektivně změněna vypovídací schopnost příslušného okruhu informací získávaných od zpravodajských jednotek, je ČSÚ v souladu s ust. § 5 zákona 89/1995 Sb. povinen chránit jednak svoji profesionalitu (pro zpracování údajů není možno použít vědeckou metodu statistické práce, soubory dat není možno srovnávat), jednak svoji nestrannost při poskytování statistických informací a nenarušit jejich objektivitu, a to i tím způsobem, že neposkytne v určité oblasti zjišťování informace žádné.

Měření sil nad vysokou sítí

V pátek 3. června se již popáté sešli na kurtech v areálu TJ Solidarita v pražských Strašnicích beach-volejbaloví nadšenci z řad zaměstnanců ČSÚ.

První sérii z celkového počtu 51 zápasů odstartovala Iva Ritschelová, předsedkyně ČSÚ.

V soutěži čtveřic platilo pravidlo, že v každém družstvu musí hrát minimálně polovina žen. Na soupiskách nakonec figurovalo 41 mužů a 49 žen. Stejně jako vloni proběhla také soutěž dvojic, které se zúčastnili 4 volejbalisté.

Vítězem turnaje se již potřetí stala zkušená „SMEČKA“ (Gabriela Sedláková, Ludmila Kratochvílová, Jana Hronová, Martin Černý a Jiří Šulc). Stříbrná byla „PARTA678“

(Marta Petráňová, Jitka Podráská, Ondřej Nývlt, Lukáš Savko, Michaela Urbánková) a bronzovou medaili získali hráči týmu „A JE TO!“ (Lucia Čarvagová, Zuzana Čabrádková, Markéta Pospíšilová, Juraj Lojka, Radek Šmíd, Pavel Vančura, Eva Klemešová). Nejúspěšnějším v soutěži dvojic byl Ondra Košata.

Tradiční sportovní zápolení je vítaným zpestřením života pražských i mimopražských statistiků.

Volejbal se mezi nimi těší velkému zájmu, o čemž svědčí každoročně rostoucí počet účastníků.

Letos se přihlásilo rekordních 18 týmů pro soutěž amatérských čtveřic. Vedle obhájců loňského prvenství, týmu „ÍVIES“, se turnaje zúčastnilo dalších deset týmů se zkušenostmi získanými v loňském klání. Pořadatelé registrovali i zbrusu nové „mančafy“ s nápaditými názvy: „Nářez“, „Metodika holding“ nebo „Zoufale málo“.

Eduard Durník
organizační výbor turnaje

Čtvrtina národa využila při sčítání internet

V rámci Sčítání lidu, domů a bytů 2011 obdržel letos na jaře Český statistický úřad celkem 4,33 miliónu formulářů v elektronické podobě. Jejich podíl na všech sčítacích formulářích byl více než čtvrtinový (25,5 %).

Z celkového počtu vyplněných formulářů v elektronické podobě bylo 2,8 miliónu sčítacích listů osob, 1,05 miliónu bytových listů a 0,48 miliónu domovních listů. Podíl elektronických formulářů ze všech vyplněných sčítacích formu-

lářů dosáhl 25,5 %, což zhruba odpovídá podílům uváděným v průzkumech veřejného mínění.

Prostřednictvím internetu se více sčítaly mladší a vzdělanější osoby. Nejvíce elektronických sčítacích formulářů posílali občané o víkendů a ve večerních hodinách. Vyplnění jednoho formuláře jim trvalo průměrně 10 minut. Nejčastěji využívali elektronickou formu vyplnění obyvatelé Prahy. V rozhodný okamžik sčítání (půlnoc z 25. na 26. března) bylo 62 dětem přesně jeden den. Nejstarší elektronicky sečtené osobě bylo v té chvíli 106 let.

„Pokud by sčítací formuláře vyplnili všichni elektronicky, bylo možné již nyní publikovat prv-

ní předběžné výsledky. Vzhledem k nutnosti zpracovat téměř tři čtvrtiny formulářů klasicky, budou první úplné předběžné výsledky zveřejněny nejdříve v prosinci letošního roku,“ říká Stanislav Drápal, místopředseda ČSÚ.

Hektický víkend

Absolutně nejvyšší počet vyplněných elektronických formulářů (509 tis.) byl zaslán do ČSÚ již první den sběru – v sobotu 26. března. Dalších téměř půl miliónu následovalo v neděli 27. března. Během prvního týdne bylo zasláno 44 % elektronických formulářů. V následujících dnech počty doručených

formulářů poklesly, ale s blížícím se termínem ukončení možnosti stahování a odeslání elektronických formulářů opět vzrostly. Množství odeslaných formulářů záviselo také na dnech v týdnu. Nejvíce jich bylo přijato ve víkendové dny (zhruba 40 % všech elektronických formulářů), především v neděli (968 tis.). Naopak nejméně vyplněných formulářů přicházelo do ČSÚ v pátek (200 tis.). Lidé při odesílání jednoznačně preferovali večerní hodiny.

Alena Géblová
odbor vnější komunikace

Nejlepší statistické plakáty vytvořili ostravští žáci

Poslední květnový čtvrtek se uskutečnila v budově Českého statistického úřadu slavnostní vernisáž nejlepších statistických plakátů na téma životní prostředí. Své práce zde představili žáci základních a středních škol.

O plakáty žáků byl velký zájem.

J. Víchová (mluvčí ČSÚ), I. Ritschelová (předsedkyně ČSÚ) a J. Fischer (prorektor VŠE).

„Je to již třetí vernisáž v naší galerii,“ řekla na úvod slavnostního zahájení Iva Ritschelová, předsedkyně ČSÚ. „Mám ohromnou radost, že ČSÚ je prvním místem v této republice, kde jsou tyto plakáty vystaveny. Uděláme vše pro to, aby se výstava stala putovní a mohlo ji zhlédnout mnohem více lidí.“

Myšlenka vzdělávat žáky základních a středních škol ve statistice se stala cílem projektu Mezinárodní asociace pro statistické vzdělávání (International Association for Statistical Education – IASE). „Vlajkovou lodí pro první rok byla soutěž o nejlepší statistický plakát na téma statistika a životní prostředí,“ řekl na vernisáži Jakub Fischer, prorektor

Vysoké školy ekonomické v Praze, který ve spolupráci s ČSÚ soutěž za Českou republiku koordinoval.

Do statistického klání se podle jeho šetření přihlásilo 4 916 studentů ze zhruba 30 zemí všech kontinentů. „Jsem nesmírně rád, že v České republice se jich přihlásilo dokonce 635, čímž jsme se stali druhou zemí podle počtu zapojených studentů. Největší ohlas měla soutěž ve Velké Británii, kde na plakátech pracovalo až třikrát více žáků než u nás,“ dodal.

analýzu a své postupy a zjištěné závěry promítly na plakát v použitavém grafickém provedení. Do národního kola soutěže postoupilo celkem 46 nejlepších plakátů z 22 základních a 24 středních škol. Plakáty posuzovala odborná komise složená ze statistiků, ekonomů a odborníků na životní prostředí.

„Čtrnáct nejlepších plakátů vidíte tady v ČSÚ. Asi není náhodné, že oba vítězné plakáty pocházejí z Ostravy, kde je zájem o životní prostředí ze známého důvodu nejsilnější,“ poznamenal Fischer. Vítězný plakát z každé kategorie postupuje do mezinárodního finále. Bude oceněn a vystaven na 58. světovém kongresu Mezinárodního statistického institutu v Dublinu v srpnu 2011.

Výsledky národního kola soutěže

Základní školy

1. místo ZŠ a MŠ Ostrava-Zábřeh, Kosmonautů 15
2. místo ZŠ Ústí nad Labem, Neštémická787/38
3. místo ZŠ Liberec, Lesní 575/12

Střední školy

1. místo Wichterlovo gymnázium, Ostrava-Poruba, Čs. exilu 669
2. místo SŠ obchodu, služeb a podnikání a VOŠ, České Budějovice, Kněžskodvorská 33/A
3. místo OA a jazyková škola, Hradec Králové, V Lipkách 692

Finále v Dublinu

Soutěž byla určena pro žáky a studenty základních i středních škol s cílem pomoci studentům popsat své životní prostředí za pomoci statistiky. Mohly se jí zúčastnit dvoučlenné nebo tříčlenné týmy, které si samy zvolily vlastní problematiku, provedly sběr dat, jejich

Alena Géblová
odbor vnější komunikace

V Eurostatu jsem měl na kolegy a nadřazené štěstí

Rok a půl pracoval Pavel Vančura, vedoucí oddělení statistiky cestovního ruchu ČSÚ, ve statistickém úřadu Evropské unie. Zahraniční zkušenosti a globální ekonomický rozhled z něj vytvořily „statistického optimistu“.

V listopadu 2009 jste vstoupil v Lucemburku do dveří Eurostatu na pozici národní expert. Co bylo vaší náplní práce?

Mým hlavním úkolem bylo posílit tým pracovníků statistiky cestovního ruchu, která byla kapacitně nedostatečně pokryta. Z toho vyplývá, že jsem byl zapojen do celkového dění v sekci. Postupem času se má dennodenní pracovní náplň konkretizovala a začal jsem se podílet například na přípravě nového nařízení, které za mého působení v Eurostatu postoupilo do fáze projednávání v Radě EU a Evropském parlamentu. Příprava kompromisních textů, spolupráce s aparátem EU a vyjednávání s institucemi EU i členskými státy byla velmi zajímavá zkušenost. V souvislosti s nařízením bylo potřeba rovněž připravit, definovat a v praxi otestovat zprávy o kvalitě a ukazatele kvality a metadat, což bylo mým dalším úkolem. Dále jsem dostal na starost přípravu a pak řízení grantu v rámci tzv. ESSnet projektů. To jsou projekty, ve kterých je hlavním cílem šíření dobrých praktik v rámci Evropského statistického systému. Náš grant se konkrétně týkal automatického sběru dat v ubytovacích zařízeních.

Jak si na tom Evropa s cestovním ruchem stojí?

Údaje za rok 2010 nám ukázaly pozvolné oživení cestovního ruchu. Vyjádřeno z pohledu provozovatelů hotelů a podobných zařízení se počet přenocování v loňském roce meziročně zvýšil o necelá tři procenta. Pozitivní vývoj se přehoupl i do začátku letošního roku.

Kolik činí podíl cestovního ruchu České republiky na hrubém domácím produktu?

Ekonomický pohled na cestovní ruch je v poslední době veřejností velmi žádaný. Proto také vznikl tzv. satelitní účet cestovního ruchu, který by měl na tuto otázku najít odpověď. ČSÚ je v tvorbě TSA (z anglického Tourism Satellite Account) velmi aktivní a spolupracuje za tímto účelem s různými národními i mezinárodními institucemi. Jedním z mnoha ukazatelů TSA je i zmíněný podíl na HDP. U nás se pohybuje okolo tří procent. V letech 2003 až 2006 byl nad touto hranicí a v pozdějších letech mírně pod ní.

Liší se nějak toto číslo od evropského průměru?

Porovnání s Evropou není úplně nejlehčí, jelikož situace ohledně TSA a kvality dat včetně aktuálnosti informací se stát od státu výrazně liší. Pokud ale vezmeme všechny dostupné informace a přimhouříme „statistické“ oči nad jejich kvalitou, můžeme porovnávat. Ze studie, kterou jsem během svého působení v Eurostatu zpracoval, vyplývá, že při

porovnání podílu cestovního ruchu na celkové domácí nabídce (jiný ukazatel než podíl na HDP) se ČR řadí k zemím s menším významem cestovního ruchu. Pro srovnání: na Kypru či ve Španělsku je podíl na domácí nabídce 9,1 %, resp. 5,5 %. U nás se pohybuje okolo 2 %, což je o procento méně, než byl průměr za 21 evropských zemí, za které byla data dostupná.

Eurostat si nepožizuje „svá vlastní“ data, nýbrž pracuje výhradně s údaji, které mu poskytují národní statistické úřady jednotlivých členských států. Jak se řeší případ, že jeden z nich „fixluje“?

Vždy, když jsem v Eurostatu pobýval delší dobu, bylo tam živo, vlastně lépe řečeno dusno. V roce 2003 při mé půlroční stáži propukl v Eurostatu finanční skandál o zneužívání fondů EU. Výsledkem byly zapečetěné kanceláře, změny ve vedení a všeobecný neklid uvnitř instituce. Nyní to

bylo zase Řecko a jeho, diplomaticky řečeno, zkreslování údajů o rozpočtovém deficitu. Bylo zajímavé slyšet názor řeckých kolegů v našem unitu na situaci v jejich rodné zemi. Řešení situace, kdy někdo „fixluje“, není jednoduché. Vyžaduje to velké diplomatické úsilí.

S touto otázkou souvisí téma zrcadlové statistiky. Můžete tento termín vysvětlit a sdělit, k jakým účelům se používá?

Bylo by to asi na delší rozpravu, ale zjednodušeně řečeno, je to porovnání údajů, které z podstaty věci sledují jeden a ten samý ukazatel přesně, jako je např. totožný odraz čehokoli ve standardním zrcadle. Příklad uvedu na cestovním ruchu. Údaj o počtu Čechů cestujících do Německa tak jak ho zachytí naše statistika, by měl být shodný s údajem, jak ho zaznamenají němečtí kolegové. Čili výjezdový cestovní ruch Čechů do Německa je pro Německo příjezdový cestovní ruch Čechů do jejich státu. Logicky a teoreticky je to zcela jasné, mělo by to být stejné číslo, ale praxe je mnohdy na hony vzdálená. Příčin může být více, počínaje jiným metodickým vymezením daného ukazatele, konče kvalitou údaje. Rozhodně ale je dobré takto údaje porovnávat a snažit se rozdíly zmenšovat. Jednou jsem slyšel i takovou kacířskou myšlenku, která oblast zrcadlové statistiky dostává do úplně jiné roviny. Tvrzení spočívalo v tom, že ještě podezřelejší než velký rozdíl je situace, když se dva údaje o tom samém jevu shodnou. Tomu, kdo zná složitost a všechna úskalí sběru statistických dat, je jasné, že v tomto ohledu je něco velmi podezřelého.

Jaký způsob komunikace svých výstupů Eurostat upřednostňuje?

Ve své dosavadní statistické praxi jsem se setkal se dvěma názory na téma „květnosti“ statistické mluvy a prezentace dat. Jedni tvrdí, že statistika je ve své podstatě suchá věda založená na striktním, přesném a stále se opakujícím způsobu vyjadřování, aby se minimalizoval prostor pro zkreslení informace. Druzí naopak chtějí statistiku přiblížit více populárnímu stylu tak, aby byla více čtivá a srozumitelná široké veřejnosti. Můj pohled na věc je někde uprostřed. Nedělat ze statistiky suchou vědu, které rozumí jen zasvěcení odborníci, ale také neskouznout ke stylu až téměř „bulvárnímu“. Eurostat se podle mě snaží o podobný přístup, čili prezentaci populární formou, ale obsahující všechny metodické poznámky potřebné ke správné interpretaci údajů.

Jak na vás působilo prostředí a lidé v Eurostatu?

Příjemně. Výhodou bylo, že jsem Lucemburk a Eurostat dobře znal již před svým nástupem na pozici národního experta. Pracovní prostředí je vyhovující a servis pro pracovníky na vysoké úrovni. To ocenil především nově příchozí zaměstnanci, kterým se dostane velké pomoci při jejich prvních dnech na novém působišti. Co se lidí týče, měl jsem velké štěstí na dobré kolegy i nadřízené, což považuji za alfu a omegu každého pracovního prostředí.

Všiml jste si určitých rozdílů mezi kolegy ze západní části Evropy a ze zemí bývalého komunistického bloku?

Odpověď bych rozdělil na dva pohledy: na pohled dovnitř – na zaměstnance Eurostatu, a pak na kolegy, kteří tam přijíždějí z členských států na pracovní jednání. V multikulturním a národnostním prostředí, jakým Eurostat bezesporu je, jsem velké rozdíly mezi „západním“ a „východním“ pracovníkem nevypozoroval. Ve druhé skupině, musím

přiznat, jsem rozdíl zaznamenal a bohužel pro nás nevyznívá nejlépe. Mluvím především o jazykové výbavě, která není stále u „Východoevropána“ na takové úrovni jako u jeho „západního“ kolegy. Nerad bych paušalizoval, protože to rozhodně neplatí ve sto procentech případů. V obecnější rovině byl patrný rozdíl v komunikaci v angličtině. Je velká škoda, když kvůli tomu není na mezinárodním poli velmi dobrý odborník aktivní.

“
Ekonomický pohled na cestovní ruch je v poslední době veřejností velmi žádaný. Proto také vznikl tzv. satelitní účet cestovního ruchu, který by měl na tuto otázku najít odpověď.

Měl jste předtím, než jste odjel do Eurostatu, nějakou multikulturní průpravu?

Ano měl. Ostatně, a s trochou nadsázky, mohu říci, že takové mini multikulturní prostředí je samotná moje rodina, jelikož manželka pochází z východního Slovenska. Větší průpravu jsem dostal až po nástupu do ČSÚ, kdy jsem se začal účastnit různých mezinárodních konferencí a pracovních setkání. V roce 2003 jsem absolvoval půlroční stáž v Eurostatu, kdy jsem mohl tuto organizaci a Lucemburk poznat poprvé a hned na delší dobu. Je velmi zajímavé pohybovat se v prostředí, kde se mísí národnosti i kultury. Má to své reálné dopady. Zažil jsem situace, kdy dojednat kompromis s Němcem je velmi složité. Ale jakmile se spolu domluvíte, platí to. Španěl vám zase ochotněji kývne, ale nemáte u něj jistotu, že dohodu dodrží. Opět to neplatí obecně, někdo může mít zkušenost opačnou. Chtěl jsem pouze naznačit zajímavý dopad kultury na běžný život, což se v mezinárodní instituci děje každou vteřinu.

Seznamte se

JMÉNO: Ing. Pavel Vančura

ZAMĚSTNÁNÍ: Od povodňového roku 2002 jsem zaměstnán na ČSÚ. Od listopadu 2009 do dubna 2011 jsem rok a půl působil v Eurostatu na pozici národního experta.

RODINA: Spojená s rodištěm v Poděbradech, kde spolu s manželkou vychováváme dva malé syny. Jejich současná zábava je řeckořímský zápas nejlépe v malém prostoru dětské postýlky, odkud nemůže ani jeden utéct.

PŘÁTELÉ: Mám to štěstí, že jsem jich pár za dosavadní život našel a doposud udržel.

OBLÍBENÉ ČÍSLO: Číslo pět a snad v tom nebude nikdo hledat spojitost s mou povinnou školní docházkou.

Analýza postavení cestovního ruchu v naší ekonomice

Cestovní ruch je na národní i regionální úrovni významnou ekonomickou činností s velmi příznivým dopadem na hospodářský růst a zaměstnanost. V současné době v České republice přímo zaměstnává 240 tisíc osob a tvoří asi 3 % HDP. Ekonomický význam odvětví je sledován pomocí tzv. satelitního účtu.

Cestovní ruch (CR) je v moderním světě významnou součástí národních ekonomik. Je to zejména díky jeho kumulovanému rozvojovému potenciálu (multiplikačním efektům), kdy se pojí s řadou dalších hospodářských odvětví. Má příznivé aspekty především pro sektor ubytování, pohostinství, dopravy, stavebnictví a další. Ekonomický přínos cestovního ruchu, při zohlednění efektů ve prospěch jiných odvětví, zachycuje tzv. satelitní účet cestovního ruchu (TSA).

Jde o relativně nový matematicko-statistický model výzkumu a chápání cestovního ruchu. Základním stavebním kamenem tohoto nástroje je komplexní přístup k pochopení souvislostí a vazeb jednotlivých ukazatelů popisujících poptávku a nabídku CR.

Měření ekonomické výkonnosti

Vyjádření podílu cestovního ruchu na tvorbě hrubé přidané hod-

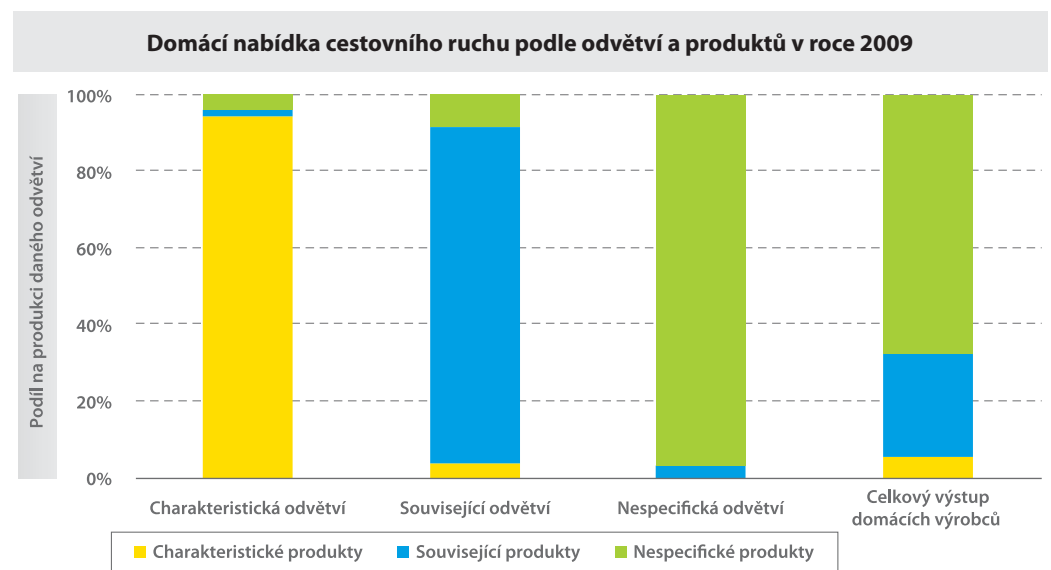
noty (HPH) a hrubého domácího produktu (HDP) je klíčovou částí satelitního účtu cestovního ruchu České republiky. Přidanou hodnotu cestovního ruchu lze definovat jako přidanou hodnotu vytvořenou jednotlivými charakteristickými odvětvími cestovního ruchu a ostatními odvětvími národního hospodářství, jejichž společná produkce slouží k uspokojení spotřeby vnitřního cestovního ruchu. Hrubý domácí produkt cestovního ruchu je roven součtu hrubé přidané

hodnoty a salda daní a dotací. Nejvyššího podílu na tvorbě HPH za celou ekonomiku dosáhl cestovní ruch ve sledovaném období v roce 2003 ve výši 3,4 %, na tvorbě HDP o rok později ve výši 3,6 %. Podíly poté až do roku 2008 mírně klesaly, což bylo způsobeno vyšší akcelerací růstu ostatních odvětví, přestože spotřeba vnitřního cestovního ruchu se v letech 2003–2008 zvýšila o 22 %. Přitom pomalejší pokles podílu cestovního ruchu na hrubém domácím produktu

než na hrubé přidané hodnotě byl ovlivněn rychlejším růstem daní vztahujících se k charakteristickým, resp. souvisejícím produktům oproti ostatním produktům (mj. zvýšení DPH ve službách a spotřebních daních z alkoholu a pohonných hmot). Situace se obrátila až s rokem 2009. V době, kdy většina ekonomických odvětví začala vykazovat poměrně značný pokles tvorby HDP, v segmentu cestovního ruchu se projevila jistá setrvačnost a dopad krize nebyl tak razantní. V roce 2009 se proto podíl cestovního ruchu na HDP i HPH mírně zvýšil a dosáhl 2,9 %, resp. 2,7 %. Je nutné dodat, že uvedené podíly cestovního ruchu na hlavních makroekonomických ukazatelích České republiky vyjadřují pouze tzv. přímý vliv cestovního ruchu.

Výrobní účty (nabídka) cestovního ruchu

V rámci sledování nabídky cestovního ruchu je nejprve nutné vymezit charakteristická, související a nespecifická odvětví a produkty cestovního ruchu. V praxi se zohledňují jak požadavky mezinárodně platných doporučení, tak jistá specifika klasifikací používaných v ČR. Charakteristické činnosti cestovního ruchu jsou ty výrobní činnosti, jejichž hlavní produkce je charakteristická pro cestovní ruch a jež by ve většině zemí přestaly při nepřítomnosti návštěvníků existovat ve významném množství, nebo by se jejich spotřeba výrazně snížila. Tyto činnosti jsou tedy na cestovním ruchu velmi závislé. Patří sem především stravovací a ubytovací služby, osobní doprava, služby cestovních kanceláří a agentur apod. Činnosti související s cestovním ruchem jsou takové, u kterých by při nepřítomnosti návštěvníků (neexistenci cestovního ruchu) byl zaznamenán pokles produkce. Jedná se o výrobu sportovních potřeb,

Zdroj: ČSÚ

skla, pohonných hmot a dalších produktů spotřebovávaných v souvislosti s aktivitami cestovního ruchu. Konečně nespecifické činnosti jsou zbytkovou kategorií, kde nehraje z hlediska jejich produkce cestovní ruch větší roli.

Celková produkce odvětví charakteristických pro cestovní ruch v roce 2009 dosáhla hodnoty téměř 400 mld. Kč. Nejvíce se na této produkci podílela odvětví: stravovací služby (25 %), sportovní a ostatní rekreační služby (14 %), služby cestovních kanceláří a agentur (12 %), ubytovací služby (11 %) a osobní silniční a letecká doprava (9, resp. 7 %). Je ovšem nutné zdůraznit, že produkci odvětví charakteristických pro CR nelze zaměňovat s produkcí cestovního ruchu. Produkce charakteristických odvětví

totiž vyjadřuje celkovou produkci těchto činností v národní ekonomice, přičemž není nutné, aby byla spotřebována výhradně účastníky cestovního ruchu. Navíc se produkce charakteristických odvětví neskládá pouze z typických produktů, i když jejich podíl je naprosto převažující (v roce 2009 cca 94 %). Vedlejší činnosti nejsou kupodivu zaměřeny do oblastí souvisejících odvětví (pouze 2 %), ale do nespecifických (4 %), na nichž se podílí výraznou měrou odvětví doplňkových služeb osobní dopravy.

Hodnota produkce odvětví souvisejících s cestovním ruchem přesáhla v roce 2009 hranici 2,5 bil. Kč a koncentrovala se do souvisejících produktů z 88 %. I v tomto případě platí (a více než u charakteristických odvětví), že v souvislosti

s cestovním ruchem je spotřebovávána pouze menší část této produkce. Odvětví nespecifická pro CR představují v rámci národní ekonomiky největší objem produkce (téměř 5,9 bil. Kč v roce 2009) a svou strukturou produktů proto nejvíce ovlivňují strukturu celkového výstupu domácích výrobců ČR (viz graf výše). Zde je zapotřebí naopak upozornit, že ač se jedná o nespecifická odvětví, část jejich produkce s cestovním ruchem souvisí, pokud se jí některé podniky zabývají ve své vedlejší činnosti.

Spotřebě dominují nerezidenti

Celková spotřeba vnitřního cestovního ruchu dosáhla v roce 2009 v České republice hodnoty 229 mld. Kč. Jedná se o hlavní souhrnný ukazatel spotřeby cestovního ruchu, který vyjadřuje celkový objem poptávky cestovního ruchu v národním hospodářství. Jinými slovy se jedná o všechny výdaje realizované za cestovní ruch v České republice. Tato spotřeba se od počátku sestavování TSA v roce 2003 nejprve kontinuálně zvyšovala a nejvyšší hodnoty dosáhla v roce 2007 (251 mld. Kč). O rok později došlo k obrátu, kdy se díky poklesu ve

Hlavní ekonomické přínosy cestovního ruchu

- Přispívá k tvorbě hrubého domácího produktu,
- pozitivně ovlivňuje platební bilanci státu,
- tvoří příjmy státního i místních rozpočtů,
- podporuje investiční aktivity,
- rozvíjí malé a střední podnikání,
- tvoří nové pracovní příležitosti,
- rozvíjí meziregionální spolupráci.
- stimuluje informační a komunikační technologie.

spotřebě příjezdového CR snížila meziročně o 2,6 %. V roce 2009 se s ještě větší razancí projevil dopad světového ekonomického útlumu a spotřeba vnitřního cestovního ruchu meziročně klesla o dalších 6,2 %. Pohybovala se tedy přibližně na úrovni mezi roky 2004 a 2005. Přitom po celé referenční období se měnil vzájemný podíl příjezdového a domácího CR na tvorbě tohoto ukazatele. Ačkoli ve všech letech dominoval příjezdový CR, jeho relativní význam byl nejvyšší v roce 2006, kdy příjmy od zahraničních návštěvníků činily 59 % spotřeby vnitřního CR. Od té doby dynamičtěji rostla spotřeba na domácích cestách a dovolených a právě to zapříčinilo posílení podílu domácího CR v dalších letech. V roce 2009 tvořil 45 % spotřeby vnitřního CR, zatímco v roce 2005 to bylo jen 41 %.

Dlouhodobě aktivní saldo

Satelitní účet přináší informaci také o spotřebě výjezdového cestov-

Mezinárodní definice cestovního ruchu

Jedná se o činnost osob cestujících a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňovány. Plní roli poznání, dotýká se kulturního a přírodního dědictví a také tradic soudobých kultur. Z hlediska ekonomického hraje důležitou roli v rozvoji většiny evropských regionů i krajů ČR. Infrastruktura vybudovaná pro účely cestovního ruchu přispívá k místnímu rozvoji a městské obnově. To vše má kladný dopad na vytváření pracovních příležitostí a přispívá k ekonomickému růstu. Cestovní ruch je rovněž důležitým stimulem kooperace mezi regiony.

ního ruchu, neboť při porovnání s příjmy z cestovního ruchu nerezidentů lze jednoduše vyjádřit saldo cestovního ruchu. Česká republika dosahovala ve všech letech sledovaného období poměrně vysokého aktivního salda (v roce 2009 hodnota činila téměř 48 mld. Kč). Ve struktuře spotřeby vnitřního cestovního ruchu převládaly v roce 2009 výdaje na zboží (39 %), zahrnující rovněž útratu za pohonné hmoty. Návštěvníci vynaložili nemalé finanční prostředky také

na stravování (19 %) a ubytování (16 %), přičemž ale položka ubytovací služby zahrnuje i tzv. imputované nájemné za druhé domovy. Marže cestovních kanceláří, agentur či průvodců tvořily ve stejném roce zhruba 3 % spotřeby vnitřního cestovního ruchu.

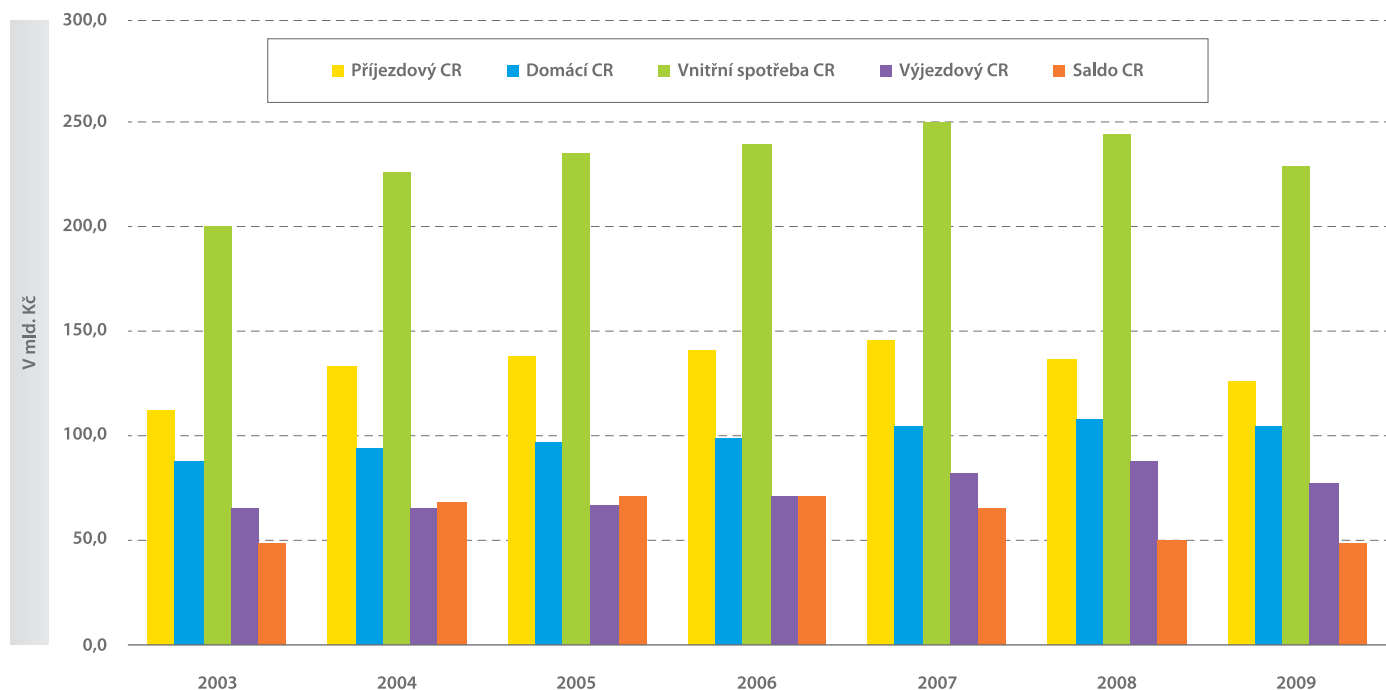
Pracovní místa a zaměstnanost

V roce 2009 bylo v cestovním ruchu zaměstnáno 239,5 tisíce osob.

Přitom 78,6 % z tohoto počtu připadalo na zaměstnance a zbylá necelá jedna pětina jsou osoby tzv. sebezaměstnané. Jedná se o pracující majitele firem a zároveň spolupracující členy domácnosti, pro které je činnost ve firmě hlavním zaměstnáním. V roce 2009 se tak osoby pracující v sektoru cestovního ruchu podílely na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství 4,6 %, přitom byl patrný rozdíl v podílech podle statutu v zaměstnání. V případě zaměstnanců činil podíl 4,4 % a v případě sebezaměstnaných osob 5,2 % (jedná se vždy o podíl na celkové zaměstnanosti v příslušné kategorii). Ve srovnání s rokem 2003 se podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti z pohledu zaměstnaných osob snížil o 0,2 p. b. Rychleji přitom klesal podíl podnikatelů (o 0,7 p. b.) než podíl zaměstnanců (o 0,1 p. b.).

Analyticky neméně zajímavá je informace o počtu pracovních míst v cestovním ruchu. Tento údaj zahrnuje i druhá a další za-

Vnitřní spotřeba a saldo CR

Zdroj: ČSÚ

městnání a zároveň je přepočítán na ekvivalent plné pracovní doby (plný úvazek). V roce 2009 disponoval cestovní ruch 236,6 tisíci pracovních míst. Z tohoto počtu bylo 184,2 tisíc pracovních míst zaměstnanců a 52,4 tisíc sebezaměstnaných osob. Podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti z hlediska pracovních míst činil ve stejném roce 4,6 %, což bylo o 0,2 p. b. méně než v roce 2003. V absolutním vyjádření se nicméně počet pracovních míst v průběhu sledovaného referenčního období zvýšil o 3 tisíce. Tento protiklad byl způsoben ještě rychlejším růstem celkového počtu pracovních míst v národním hospodářství, než tomu bylo v cestovním ruchu, jehož význam tak v relativním vyjádření o něco poklesl.

Produktivita práce pod průměrem

Jaká je ekonomická výkonnost cestovního ruchu? Cestovní ruch patří k odvětvím s nižší produktivitou práce, neboť jeho podíl na tvorbě hrubé přidané hodnoty v ekonomice činil podle výše uvedených výsledků ve stejném období 2,7 % (podíl na tvorbě HDP 2,9 %). Na jednoho pracovníka připadlo v ro-

ce 2009 v cestovním ruchu pouze 369 tisíc Kč hrubé přidané hodnoty, zatímco průměrný pracovník v rámci celé ekonomiky vyprodukoval přidanou hodnotu ve výši 623 tisíc Kč (tedy přibližně o dvě třetiny více). Zaměstnanci v cestovním ruchu na druhou stranu odpracovali v roce 2009 o 41 pracovních hodin (o 2,3 %) více, než činil průměr v celé tuzemské ekonomice. Majitelé firem a jejich rodinní příslušníci překročili průměr o 43 hodin (o 2,0 %). Zjištěné skutečnosti podporují fakt, že většina služeb a činností spojených

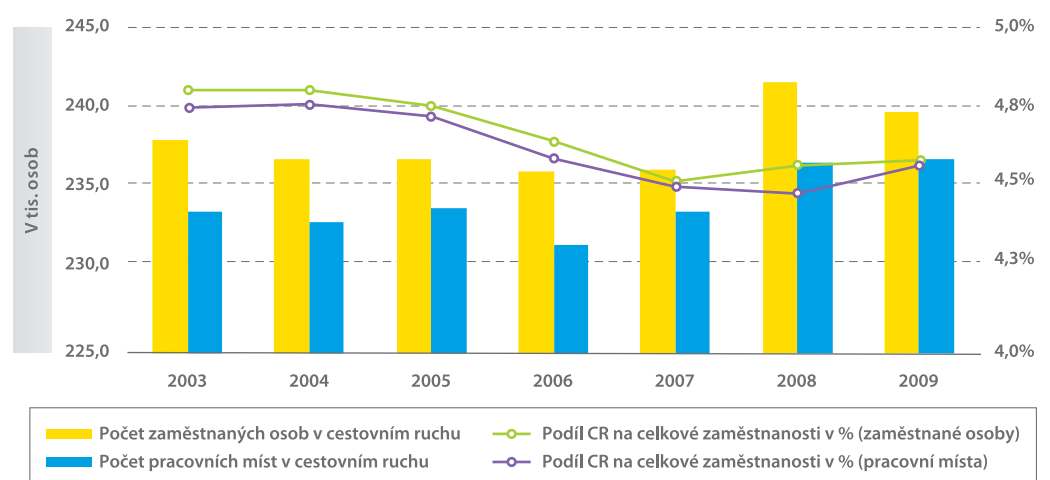
s cestovním ruchem jsou náročnější na množství pracovní síly, ale nevyžadují vysoce kvalifikovanou pracovní sílu. To je důvodem nižší produktivity práce, než je průměr České republiky.

Nejvíce lidí ve stravování

Při pohledu na odvětvovou strukturu pracovalo v roce 2009 nejvíce lidí (74 %) v oborech charakteristických pro cestovní ruch. Jednalo se především o služby ubytovacích zařízení, pohostinství, odvětví osobní dopravy, cestovní kanceláře,

kulturní, sportovní a jiné rekreační služby. Ve stravovacích a pohostinských zařízeních našlo díky cestovnímu ruchu uplatnění 68 tisíc osob a v ubytovacích službách 42 tisíc; v cestovních kancelářích a agenturách zaměstnanost dosáhla téměř 14 tisíc osob. Ve srovnání s rokem 2003 nejvíce lidí ubylo v osobní železniční dopravě (o 34 % osob méně) a lodní dopravě (o 28 % méně), v ostatních odvětvích naopak pracovníků přibýlo – nejvíce v doplňkových službách osobní dopravy (o 38 % osob více) nebo v letecké dopravě (o 28 % více).

Zaměstnanost v cestovním ruchu a podíl v národním hospodářství ČR

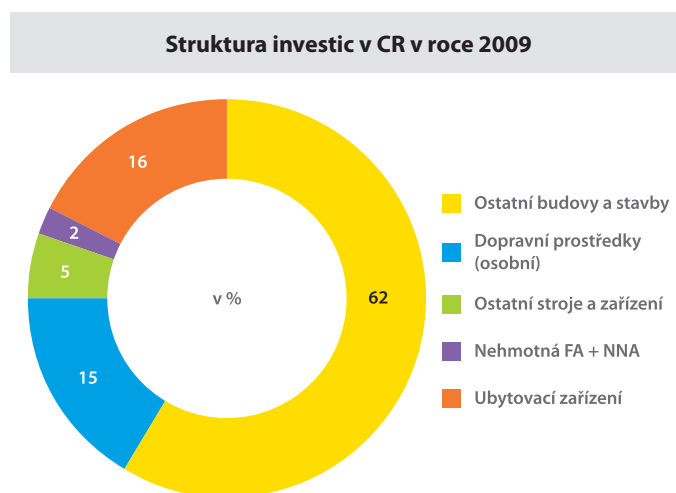

Zdroj: ČSÚ

Kromě charakteristických odvětví byli lidé zaměstnáni také v odvětvích souvisejících s cestovním ruchem (téměř 60 tisíc), případně v odvětvích nespécifických pro cestovní ruch (přes 3 tisíce). Během referenčního období se podíl souvisejících odvětví s CR na celkové zaměstnanosti v odvětví snížil z 25,6 % na 25,0 %, naopak se zvyšoval podíl v činnostech charakteristických pro CR (o 0,5 p. b.).

Vlivy krize na zaměstnanost

Hodnocení dopadů ekonomické krize na změny ve struktuře zaměstnanosti je v současné chvíli sice ještě předčasné, ale dosavadní výsledky potvrdily pokles počtu pracujících osob v ubytovacích službách (mezi rokem 2008 a 2009 se snížila zaměstnanost v tomto oboru o 4,2 %) nebo v činnostech cestovních kanceláří a agentur (pokles o 6,1 %). Naopak se v roce 2009 zvýšil počet zaměstnaných osob v restauracích a podobných zařízeních (meziročně o 2,4 % více) nebo kulturních, sportovních a dalších rekreačních službách (o 3,5 %). V cestovním ruchu jako celku pracovalo v roce

Zdroj: ČSÚ

2009 o 0,7 % méně lidí, než tomu bylo v roce předchozím.

Cestovní ruch - investiční příležitost?

V roce 2009 dosáhly investice do cestovního ruchu hodnoty 40,6 mld. Kč, z toho 98 % bylo do hmotných investic. Jen necelá dvě procenta investovaných prostředků byla alokována do nehmotných fixních aktiv a nevyráběných nefinančních aktiv. Podíl cestovního ruchu na investicích celého národního hospodářství činil 5,0 % a oproti roku 2003 je možné vysledovat zvýšení investic

o 12 mld. Kč, tj. o 42 %. Růst investic v cestovním ruchu byl přitom mnohem rychlejší než v ekonomice celkem, kde vzrostly o 18 %.

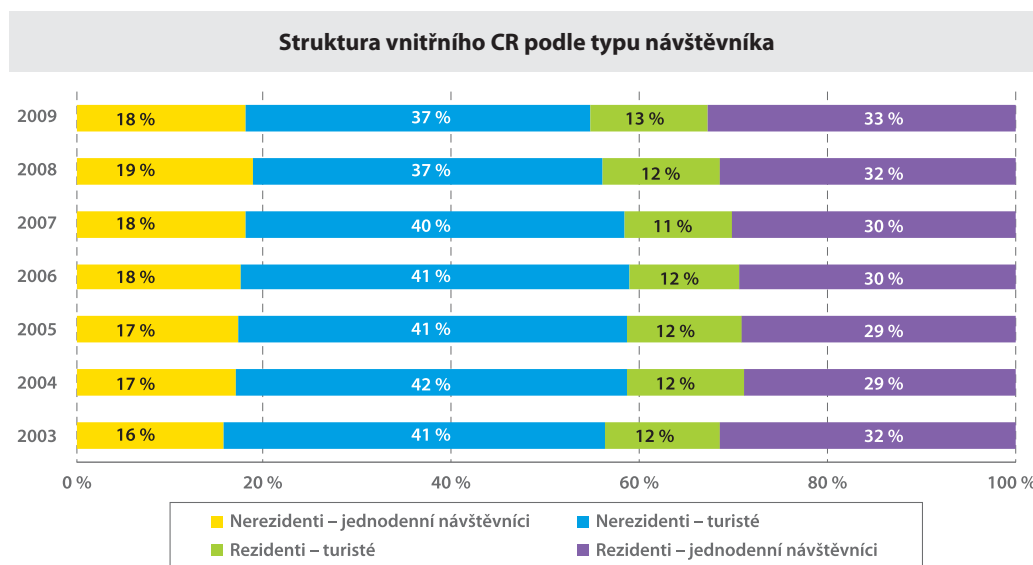
Největší investice z hlediska odvětví cestovního ruchu byly v roce 2009 zaznamenány v doplňkových službách osobní dopravy (zhruba třetina), sportovních a rekreačních službách (16 %) a kulturních službách (12 %). Poměrně zajímavý vývoj se odehrál z hlediska investic v ubytovacích službách. Zatímco ještě v roce 2003 bylo v tomto odvětví investováno 18 % (přes 5 mld. Kč) všech prostředků z celkové tvorby hrubého fixního kapitálu v cestovním ruchu

(THFK), v roce 2009 to již bylo pouze 8 % (necelých 3,3 mld. Kč). Obecně platí, že většina investic (devět desetin v roce 2009) byla vytvořena v odvětvích charakteristických pro cestovní ruch, 8 % patřilo odvětvím souvisejícím s cestovním ruchem a zbylými 2 % se na THFK podílela odvětví nespécifická pro cestovní ruch.

Struktura a vývoj investic

Z hlediska struktury THFK mířilo v roce 2009 do ostatních budov a staveb 620 Kč z každé tisícikoruny investované do cestovního ruchu. Především se jednalo o investice do dopravní infrastruktury (mj. výstavba dálnic a místních komunikací), na výstavbu budov pro sport, rekreaci a zábavu a výstavbu budov pro kulturní účely. Vysoké investiční prostředky směřovaly také do nákupu dopravních prostředků (15 %), zejména osobních motorových vozidel. Do hotelů a ostatních ubytovacích zařízení (včetně tzv. druhých domovů) bylo investováno přes 6 mld. Kč (rovněž 16 %).

Při podrobnějším hodnocení dynamiky se během sledovaného období zvyšoval nejrychleji objem investičních prostředků vložených do pořízení osobních dopravních prostředků. Zatímco v roce 2003 byly za tento produkt utraceny 3,0 mld. Kč, v roce 2008 to již bylo přes 9,2 mld. Kč (tj. třikrát více). Až hospodářská krize tento trend zlomila. V roce 2009 již investice poklesly na 6,3 mld. Kč. Pomalejší růst než byl průměr THFK v cestovním ruchu jako celku, bylo naopak možné sledovat v rámci ubytovacích zařízení nebo ostatních budov a staveb.

Zdroj: ČSÚ

Zdeněk Lejsek
oddělení statistiky cestovního
ruchu

SEZNAMTE SE S EDIČNÍ ČINNOSTÍ ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

ČSÚ vydává většinu svých výstupů na www.czso.cz v on-line verzi. Data jsou přístupná ve formátech WORD, EXCEL a PDF.

NEJZAJÍMAVĚJŠÍ TITULY

Statistická ročenka ČR 2010

komplexní statistický přehled o životě společnosti v České republice (ISBN: 978-80-250-2033-3)

Česká republika v datech (1989 až 2009)

demografický, sociální, ekonomický a environmentální vývoj společnosti za uplynulé dvacetileté období (ISBN: 978-80-250-2085-2).

Statistika

recenzovaný vědecký časopis, vychází čtyřikrát ročně pouze v anglickém jazyce.

ISSN 1804-8765 (Online)
ISSN 0322-788X (Print)

Demografie

odborný recenzovaný demografický časopis, vychází čtyřikrát ročně, letos třikrát v češtině a jednou v angličtině.

ISSN 001-8265

Statistika & My

měsíčník o statistice a dění na ČSÚ, vychází jedenáctkrát ročně pouze v češtině.

ISSN 1804-7149

DALŠÍ PRODUKTY

Rychlé informace – nejžádanější statistické informace publikované na www.czso.cz v 9.00 podle předem zveřejněného kalendáře ihned po skončení referenčního období. **Čtvrtletní tematické analýzy k Rychlým informacím** – týkají se cen, statistiky zahraničního obchodu, mezd, zaměstnanosti a nezaměstnanosti. **Časové řady** – soubor ukazatelů zobrazující vývoj v České republice v posledních 20 letech. **Tiskové zprávy** – aktuální statistické informace určené pro publikování v médiích.

Přehled všech publikací, které letos ČSÚ vydává, naleznete v Edičním plánu na rok 2011 (ISBN: 978-80-250-2043-2) a na www.czso.cz.

Ubytovací statistika v první dekádě třetího tisíciletí

Cestovní ruch je citlivý na ekonomické a společenské změny. Jeho nerovnoměrný vývoj v uplynulých deseti letech je důkazem toho, že také přírodní živly ovlivňují cestování.

Údaje ubytovací statistiky vycházejí ze statistického šetření, kterým Český statistický úřad sleduje počet hostů a počet přenocování podle země původu návštěvníka v tzv. hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ). Za to je považováno každé, které má 5 a více pokojů nebo 10 a více lůžek. Zařízení s nižším počtem pokojů nebo lůžek nejsou pravidelným statistickým výkazem sledována. Celkový počet hromadných ubytovacích zařízení v České republice byl v roce 2010 zhruba kolem 7 tisíc. V 1. čtvrtletí 2011 do nich přijelo 2,4 mil. hostů, kteří zde strávili 7,4 mil. nocí. Po útlumu v letech 2008 a 2009 nastalo již v loňském roce oživení a tento vývoj pokračoval i letos. Přitom z hlediska rozdělení hostů na cizince a domácí turisty byl vývoj v loňském roce mírně odlišný.

Zhruba polovina hostů je ze zahraničí

Zatímco zahraniční návštěvníci v hojnější míře začali navštěvovat ubytovací zařízení již na počátku loňského roku, zájem domácích turistů se zvýšil až v jeho posledním čtvrtletí. Důsledkem rozdílného chování cizinců a domácích turistů je také fakt, že se letos v 1. čtvrtletí zvýšil počet domácích hostů o 10 % oproti stejnému období v loňském roce. Cizinců k nám v téže době přijelo „pouze“ o 7 % více.

Při porovnání počtu přenocování se však ukazuje opačný vývoj. Počty přenocování cizinců vzrostly o 7,1 %, zatímco Čechů pouze o 5,8 %. Z toho lze vyvozovat, že zatímco Češi svůj pobyt mírně zkrátili, cizinci si ho naopak mírně prodloužili.

V prvním čtvrtletí letošního roku služeb hromadných ubytovacích zařízení využila mírně nadpoloviční většina domácích hostů (51,8 %), což je v této době obvyklá situace. Avšak z hlediska celého roku je v HUZ ubytována naopak mírně nadpoloviční většina cizinců.

Hrají hvězdičky roli?

Další zajímavá informace, kterou jsme zjistili z ubytovací statistiky, byl dosti rozdílný vývoj návštěvnos-

ti v různých kategoriích ubytovacích zařízení. V letošním prvním čtvrtletí vyššího tempa, dvouciferného růstu, dosahovaly hotely nižších kategorií (dvou a tříhvězdičkové), zatímco luxusnější hotely (pětihvězdičkové) rostly pouze o 2,2 %. Je nutné podotknout, že určitou roli v tomto případě hraje různá srovnávací základna. Po celý loňský rok se počet hostů v luxusnějších hotelech zvyšoval. Hotely nižších kategorií však byly ještě v první polovině roku 2010 v útlumu.

Jaká byla struktura hostů v jednotlivých typech zařízení? Hotely nižších kategorií (tři a méně hvězdiček včetně garní) poskytly ubytování zhruba 40 % hostů. Druhou nejčetnější skupinu tvořily čtyřhvězdičkové hotely. V pětihvězdičkových hotelech se ubytovalo necelých 7 % hostů.

Neblahé události

Jaký byl vývoj ubytovací statistiky za uplynulou dekádu? Na jejím počátku se na cestovním ruchu podepsaly dvě události – jedenácté září 2001 v USA a srpnové povodně 2002 v České republice.

V roce 2002 byl cestovní ruch v celé Evropě utlumen v důsledku teroristických útoků 11. září 2001 v New Yorku. V České republice byl propad cestování umocněn ještě povodněmi, které do značné míry zasáhly Prahu. Díky tomu, že hlavní město je zdaleka nejvyhledávanější turistickou destinací, je samozřejmě, že povodně se projeví rovněž v rámci souhrnu za celou republiku, a protože většinu návštěvníků pražských hotelů tvoří cizinci, je pochopitelné, že propad v kategorii zahraničních návštěvníků byl hlubší než mezi tuzemskými hosty.

Od roku 2003 ubytovací zařízení zažívala v celku výrazný rozvoj. Vrchol přišel v roce 2007, kdy v hromadných ubytovacích zařízeních přespalo nejvíce hostů v uplynulé dekádě – téměř 13 milionů. Zejména zájem cizinců se stabilně zvyšoval.

Další událost, která zprostředkovaně ovlivnila cestovní ruch, byla ekonomická krize. V roce 2008 nastalo mírné, v roce 2009 již výrazné snížení počtu hostů, přičemž výsledky klesly dokonce pod úroveň roku 2004. K oživení cestovního ruchu došlo zno-

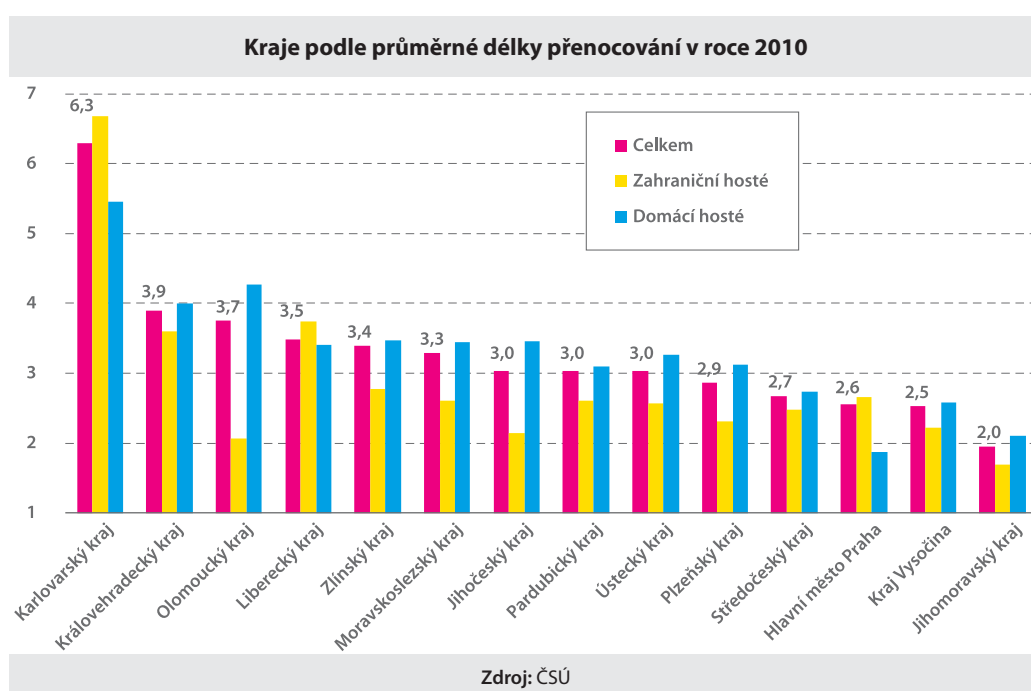
vu v roce 2010. To pokračovalo i v 1. čtvrtletí letošního roku.

Praha první, Karlovy Vary druhé

Jak vypadal cestovní ruch z hlediska jednotlivých krajů? Je všeobecně známo, že hlavní město Praha má výjimečnou a nezastupitelnou roli v cestovním ruchu v České republice. Přitom za uplynulou dekádu Praha své dominantní postavení v cestovním ruchu ještě více posílila. Zatímco v roce 2001 se v ní ubytovala více než čtvrtina všech turistů, v roce 2010 to bylo dokonce téměř 40 % všech hostů.

Z hlediska porovnávání rozdílů mezi kraji se jeví také jako zajímavé sledovat strukturu návštěvníků – tj., zda ten který kraj láká spíše domácí nebo zahraniční turisty. Poměr mezi hosty z ciziny a českými hosty je dlouhodobě z hlediska celé České republiky zhruba vyrovnaný, avšak při pohledu na krajská srovnání je situace výrazně odlišná. Hosty pražských hotelů a penzionů jsou téměř z 90 % cizinci. Nad celorepublikovým průměrem je ještě Karlovarský kraj, téměř 70 % jeho hostů tvoří zahraniční návštěvníci. V ostatních regionech je situace v tomto směru opačná, ubytování v nich vyhledávají ve větší míře spíše Češi.

Je třeba si uvědomit, že není důležité pouze počet hostů, kteří ur-

čitý region navštíví, ale také doba, kterou v něm stráví. Z hlediska délky pobytu jednoznačně dominuje Karlovarský kraj, který se soustřeďuje na lázeňské pobyty spojené se zdravotnickými procedurami. Ty pochopitelně trvají delší dobu, proto na Karlovarsku činí průměrná délka pobytu hostů zhruba týden.

V porovnání s tímto regionem jsou na tom ostatní podstatně hůře. Druhou příčku mezi kraji zaujal Královéhradecký kraj, ovšem s výrazným odstupem – průměrná délka pobytu činí zhruba čtyři noci. Na opačném konci žebříčku je Jihomoravský kraj, kde hosté v průměru

zůstávají pouze dvě noci. Ani v Praze, největším tuzemském magnetu, turisté dlouho nezůstávají – v průměru necelé tři noci.

Koho láká pobyt v ČR?

V rámci ubytovací statistiky ČSÚ sleduje, odkud zahraniční turisté pocházejí. Celkově je samostatně statistickým výkazem sledována návštěvnost téměř ze všech evropských států a z významných světových destinací. Podíl pěti zemí, ze kterých pochází nejvíce zahraničních turistů (tzv. TOP 5), se za uplynulých pět let snížil z téměř

54 % v roce 2001 na 44 % v roce 2010. V průběhu této doby došlo také k proměně nejčastějších návštěvníků. Absolutně nejčastěji jsou klienty našich ubytovacích zařízení Němci, avšak jejich zájem o Českou republiku v posledních letech mírně slábl. Zcela opačný trend vykazují turisté z Ruska. Ještě v roce 2001 se na pomyslném žebříčku národností umístili až v druhé desítce. Avšak za poslední dekádu se jejich počet téměř zčtyřnásobil, v roce 2010 do Čech přijelo přes 400 tisíc Rusů. Občané Ruské federace u nás navíc zůstávají nejdéle – pět nocí, nicméně i turisté z Ruska svůj pobyt zkracují – ještě v roce 2001 jejich průměrný počet přenocování dosahoval téměř 6 nocí. Opačný trend vykazují turisté z Izraele a Dánska. V uplynulém desetiletí došlo k mírnému nárůstu délky jejich pobytu. Je však třeba říci, že pro Izrael jsme poněkud vzdálená destinace. V roce 2010 k nám přijelo „pouhých“ 84 tisíc Izraelců, což je v porovnání s 1,3 milióny Němců a čtyřmi sty tisíci Rusů relativně nízké číslo.

Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v 1. čtvrtletí 2011

	Příjezdy			Přenocování		
	I. 2010	I. 2011	index	I. 2010	I. 2011	index
celkem všechny HUZ	2 222 553	2 412 490	108,5	6 985 154	7 436 885	106,5
hotely 5*	151 433	154 818	102,2	346 652	358 416	103,4
hotely 4*	652 021	710 719	109,0	1 844 636	1 974 284	107,0
hotely 3*	689 836	769 034	111,5	1 890 391	2 104 760	111,3
hotely 2*	77 146	89 688	116,3	226 138	246 425	109,0
hotely 1*	40 111	49 327	123,0	115 809	139 516	120,5
hotely garni	43 148	51 490	119,3	112 929	133 291	118,0
penziony	225 063	234 007	104,0	750 899	752 345	100,2
ostatní HUZ	343 795	353 407	102,8	1 697 700	1 727 848	101,8

Zdroj: ČSÚ

Marie Boušková
odbor statistiky služeb

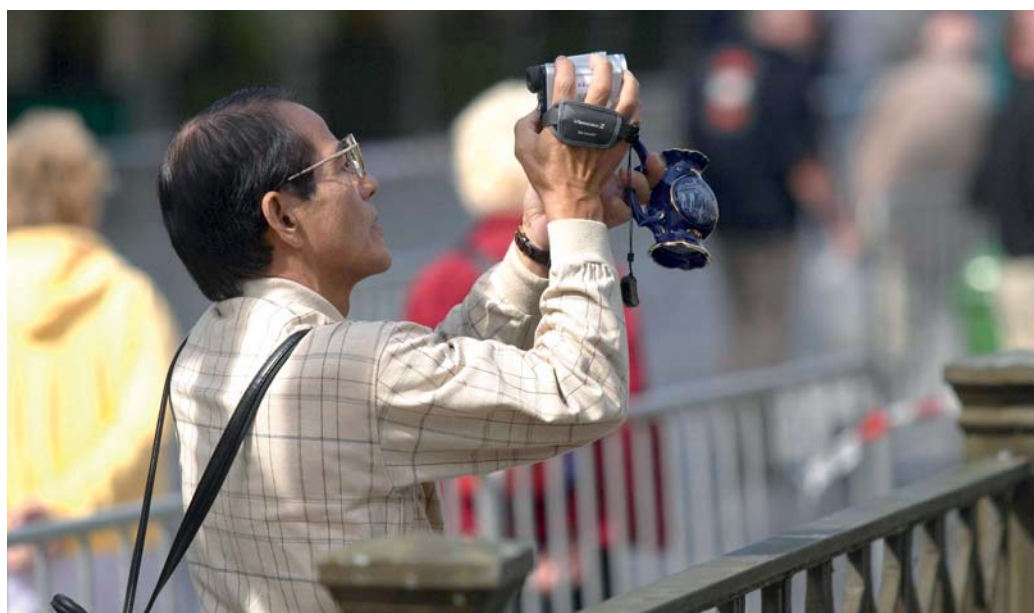
Cestování šité na míru

Struktura zahraničních turistů se v posledních letech mění. Českou republiku objevují bohatí Rusové a Číňané, rostou příjezdy návštěvníků z Jižní Ameriky. Výrazné sociální a kulturní rozdíly mezi euroatlantickou a asijskou či jihoamerickou kulturou mohou představovat na nových trzích konkurenční výhodu, ale i hrozbu.

Letos v březnu zveřejnila renomovaná poradenská společnost IPK International zprávu „World Travel Trends Report 2010/2011“. Píše se v ní, že „mezinárodní cestovní ruch je zpět a je nyní ještě více dynamický“. Ze zprávy vyplývá, že celkový počet příjezdů na celém světě činil vloni 9,8 miliardy, což bylo o pět procent více než v roce 2009.

„Ze statistik je zřejmé nejen to, že dochází k oživení poptávky po produktech cestovního ruchu, ale také to, že se mění její struktura,“ potvrzuje Mojmir Mikula, ředitel odboru výzkumů, trendů a inovací agentury CzechTourism.

Velmi silný nárůst byl zaznamenán právě na trzích v Asii a Jižní Americe, naopak trhy v evropských a severoamerických zemích rostly jen mírně. „Země jako Čína, Indie či Brazílie se v nejbližších letech

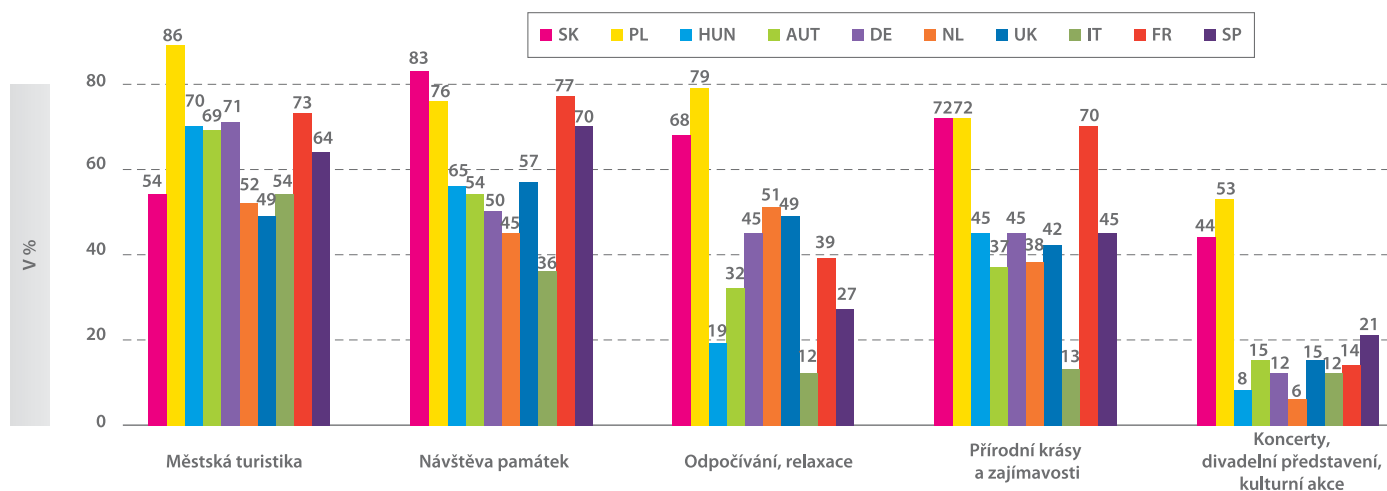
stanou v cestovním ruchu významnými trhy,“ uvádí se dále ve zprávě. Destinace, které chtějí na nových rozvíjejících se trzích uspět, nesmí ponechat nic náhodě. Při tvorbě

nových produktů je třeba myslet na to, že turistický produkt sestavený pro Němce nebo Američana nemusí vždy stejně dobře vyhovovat Číňanům či Indům.

Vloni lépe než předloni

Podle platební bilance ČNB v roce 2010 dosáhly příjmy České republiky z mezinárodního cestovního

Které aktivity byste jel/a provozovat do České republiky?

Zdroj: CzechTourism

ruchu celkem 127,4 miliardy korun. Bylo to o 4,9 miliardy více než v roce 2009. Do Česka vloni přijelo celkem 6,3 miliónu návštěvníků, což bylo o pět procent více než předloni. Významně přibýlo například turistů z Ruska či USA.

Zahraniční turisté si Českou republiku dlouhodobě spojují především s Prahou, která má v zahraničí pověst téměř magického či pohádkového města. Každoročně ji navštíví asi dvě třetiny všech zahraničních turistů.

„Během posledních deseti let zaznamenala Česká republika výrazný nárůst příjezdů zahraničních turistů, který vyvrcholil v letech 2007 až 2008. Přibližně od té doby se jejich struktura mění a my na to musíme reagovat,“ uvedl Mikula. Poznamenal, že dlouhodobě klesá počet příjezdů zahraničních turistů z tradičních zdrojových zemí, jako jsou Německo, Velká Británie či Itálie a jejich místo zaujímají turisté z nových trhů. „Vysoký růstový potenciál mají rozvíjející se ekonomiky v Asii a Jižní Americe – Brazílie, Čína nebo Indie. A samozřejmě Rusko, které je naším tradičním obchodním partnerem. Rusové vnímají Českou republiku jako rozvinutou západní zemi, ve které se ale velmi snadno domluví. V letošním roce chceme proto ruský trh podrobně zmapovat obšírným výzkumem,“ dodal Mikula.

Opatrní Němci

Z tradičně hlavní zdrojové země českého incommingu – Německa, letos během prvního čtvrtletí přijelo celkem 265 tisíc turistů, což bylo o 2,2 procenta více než ve stejném období předchozího roku. A mohlo by být ještě lépe. „Německé hospodářství se v roce 2011 vyvíjí v mnoha ohledech nejlépe od sjednocení země,“ tvrdí David Pastva, ředitel zahraničního zastoupení agentury CzechTourism v Německu. „Nezaměstnanost se v dubnu snížila na 7,3 procenta. Nálada v celé společnosti je velmi pozitivní.“

Také počet turistů z Ruska rostl. Meziročně se zvýšil o 42 pro-

cent, když letos v 1. čtvrtletí dosáhl 113 tisíc příjezdů. Podle Moniky Linhartové, ředitelky zahraničního zastoupení CzechTourism v Rusku, se do výrazného růstu návštěvnosti ruských turistů promítla také bezpečnostní situace v zemích severní Afriky. „Vzhledem k nepříznivým politickým okolnostem Rusové opouštějí svá oblíbená letoviska a svou pozornost stále více směřují do Evropy,“ uvedla.

Významný nárůst návštěv zaznamenali statistici také u hostů z Francie (23,3 procenta), Slovenska (14,7 procenta) a Nizozemska (12,5 procenta). Naopak ubylo hostů z Itálie, která je pátou nejvýznamnější zdrojovou zemí. „Italové k nám v prvním čtvrtle-

tí jezdí především na školní cesty, které byly tento rok výrazně omezovány jako reakce na nedávno uskutečněnou školní reformu,“ řekl Luboš Rosenberg, ředitel zahraničního zastoupení CzechTourism v Itálii. Italští pedagogové přistoupili k protestnímu rušení zahraničních školních cest poté, co italská školní reforma mimo jiné zrušila poskytování diet během školních cest. Podle Rosenberga může protest znamenat snížení cest až o 30 procent.

Jan Otava
odbor výzkumů, trendů
a inovací, CzechTourism

Výsledky výzkumů zpřístupněny

Agentura CzechTourism využívá ke své činnosti jak data z výzkumů Českého statistického úřadu, tak výsledky vlastních šetření. O plody své práce se od dubna začala dělit prostřednictvím nového webu.

Odborná veřejnost najde na <http://vyzkumy.czechtourism.cz> více než 270 výzkumů zaměřených na cestovní ruch, které vznikly pro potřeby agentury CzechTourism, případně Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

S novou databází pracovníci agentury CzechTourism seznámili zástupce vysokých škol. Rovněž je informovali o připravované soutěži o nejlepší bakalářskou a diplomovou práci z oblasti cestovního ruchu, jejímž cílem je motivovat studenty k práci s portálem a nastartovat

proces vytváření komunikačního prostředí pro výzkum a inovace v cestovním ruchu. Portál v budoucnosti umožní nejen výměnu poznatků v tomto sektoru služeb, ale také publikování výsledků výzkumných agentur či zdařilých bakalářských a diplomových prací.

CzechTourism dlouhodobě registruje vysokou poptávku po výsledcích výzkumů. Zástupci organizací cestovního ruchu v regionech, ale například i studenti oborů vztahujících se k cestovnímu ruchu, se zajímají nejvíce o charakteristiky jednotlivých segmentů, trhů, destinací či forem cestování.

CzechTourism

Cestovní ruch v historických souvislostech

Prapočátky cestování sahají hluboko do historie vývoje společnosti. Rozmach cestovního ruchu v moderní podobě nicméně nastává až s rozvojem průmyslové revoluce v polovině 19. století. Po druhé světové válce se již jedná o fenomén, který je nejen nezastupitelnou složkou spotřeby obyvatelstva, ale stává se především důležitým hráčem v globální ekonomice.

S nadsázkou se dá říci, že člověk cestoval odnepaměti. Prvotními motivy bylo obstarávání potravy nebo obchod, později objevitelské cesty, vojenské výpravy, vědecké zájmy, vzdělání, náboženství. Rozhodně ale cestování v historické době nebylo zábavou ani vlastním účelem. Samotná moderní podoba cestovního ruchu se začala formovat ve druhé polovině 19. století. Souviselo to s rostoucím hospodářským vývojem a rozmachem průmyslu, což mělo za následek růst fondu volného času a životní úroveň obyvatelstva. Začíná se také rozvíjet materiálně technická základna cestovního ruchu – budují se ubytovací, stravovací, dopravní, sportovní a ostatní zařízení, zejména v rekreačních a lázeňských střediscích.

Vydáváme se do světa

Zatímco do 1. světové války cestují lidé volně bez výraznějších admi-

nistrativních omezení ze strany státu, později řada zemí přistupuje k ochranné politice v oblasti celní, vízové a pasové, což omezilo mj. mezinárodní vztahy právě v oblasti cestovního ruchu. Určité oslabení poptávky přišlo také jako důsle-

dek světové hospodářské krize ve 30. letech 20. století a samozřejmě s vypuknutím 2. světové války. I přes tyto negativní faktory se cestování, rekreace a trávení volného času postupně stává významnou a zcela běžnou složkou životního stylu obyvatelstva.

O dvě desetiletí později jsou ve větším měřítku zakládány hotelové společnosti a řetězce. Brzy se cestovní ruch stává skutečným hospodářským odvětvím. Je nezastupitelnou složkou spotřeby obyvatelstva ve většině států a účastní se ho všechny vrstvy společnosti. Příznivé předpoklady přináší technologický pokrok v oblasti dopravních prostředků, především rozvíjející se automobilizace a později boom letecké do-

pravy. Obor se stále více segmentuje do rozmanitějších forem, které odpovídají různorodým potřebám a motivům. Podstatně se rozšiřuje délka dovolené i teritoriální rozložení cestovního ruchu. V tomto období se také začíná formovat jeho samostatná organizační struktura a první mezinárodní organizace. Řada států se snaží rozvoj cestování aktivně podporovat. Cestovní ruch se tak brzy stává vskutku globálním odvětvím.

Specifika českého vývoje

Novodobá historie cestovního ruchu byla na území České republiky podnícena především rozvojem

lázeňství a trampingu na počátku 20. století. V té době byla zahájena výstavba prvních velkých hotelových celků, vznikají podniky specializované na cestovní ruch (roku 1920 zahájil svou činnost ČEDOK, který brzy zaujal prioritní postavení na trhu), ale i různá dobrovolná seskupení (Klub československých turistů založen rovněž 1920).

Po 2. světové válce pak dochází k násilné proměně zájmových cílů cestovního ruchu, k čemuž přispěla především politická opatření znesnadňující vycestování do zahraničí. Znárrodněním vznikly národní podniky (např. Československé státní lázně a vířidla n. p.) nahrazující některé soukromé subjekty a začala se postupně vytvářet síť odborářských rekreačních zařízení. Vzniká tzv. vázaný cestovní ruch, který s sebou přinesl poměrně rozsáhlou výstavbu rekreačních komplexů situovaných v atraktivních přírodních lokalitách (horské oblasti, nově vznikající přehrady). Určitým fenoménem doby se staly rovněž víkendové pobyty v souvislosti s rozvojem chatření a chalupaření. Cestovní ruch byl chápán jako vytváření zázemí pro odpočinek a rekreaci bez tvorby kapitálu a inovací.

Radikální změna nastává po roce 1989, kdy došlo k privatizaci materiálně technické základny cestovního ruchu a vzniku konkurenčního prostředí v souvisejících oborech. Významným faktorem bylo rovněž otevření hranic a odstranění pasových a vízových po-

Cestou zodpovědnosti

V souvislosti se současnými trendy a globalizací v cestovním ruchu (růst počtu návštěvníků, jejich místní koncentrace, zvyšující se vzdálenosti, zhušťování dopravní sítě apod.) se stále častěji hovoří o tzv. udržitelném cestovním ruchu. Cílem je realizovat a podporovat takové environmentálně a sociálně odpovědné formy cestovního ruchu, které jsou výhodné pro místní komunitu, chrání životní prostředí a zároveň přispívají ke zmiřování chudoby a rozvoji. Klíčové jsou ohleduplnost k prostředí, v němž cestovní ruch probíhá, a šetrné vyčerpávání místních zdrojů a krajiny. Tyto principy byly ukotveny v „Globálním etickém kodexu cestovního ruchu“ (The Global Code of Ethics for Tourism), který byl uveden v platnost rozhodnutím UNWTO v roce 1999 a je příkladem moderních snah o regulaci jeho vývoje.

vinností. Díky tomu se brzy začal rozvíjet trh cestovních kanceláří a dochází k dynamickému růstu ukazatelů cestovního ruchu.

Statistická historie

S postupným vývojem cestovního ruchu jako celospolečenského jevu se vyvíjela i snaha zavádění pravidelných statistických měření.

vání informací o cestovním ruchu do své agendy. Struktura ukazatelů byla zaměřena na nosné segmenty návštěvnosti sledované v počtech osob, ve struktuře na domácí a cizince a na nejnavštěvovanější místa – Prahu a lázeňské lokality. V této souvislosti je vhodné zmínit, že postavení lázeňství v nabídce ČSR vůči zahraničí bylo naprosto dominantní. Praha se svou ar-

“
Novodobá historie cestovního ruchu byla na území České republiky podnícena především rozvojem lázeňství a trampingu na počátku 20. století.
 ”

Prvopočátky standardního statistického sledování tohoto odvětví v našich podmínkách spadají do období po vzniku Československé republiky v roce 1918. Tehdy Státní úřad statistický zařadil od začátku svého působení sběr a vyhodnocování

chitekturou a historií neměla ještě z řady důvodů dnešní přitažlivost. Začínající zájem o hory byl naopak vyvolán domácí klientelou.

Další institucí shromažďující výsledky cestovního ruchu byla Národní banka Českosloven-

ská. Objektem jejího zájmu byly příjmy a výdaje, resp. přínos pro platební bilanci státu a nutno říci, že tuto statistiku sestavuje banka dodnes.

Období po 2. světové válce pak přineslo podstatnou změnu situace doma i v zahraničí. Statistika cestovního ruchu na nový vývoj sice reagovala, na druhou stranu je tato etapa charakteristická značnou roztržitostí zkoumaných prvků, a tudíž i celého vzorku, což zároveň dodnes zmenšuje možnosti jejich plného a seriózního srovnávání v delším časovém intervalu. K určitému zlepšení situace došlo v roce 1963, kdy byl usnesením vlády předurčen obsah systému sledování cestovního ruchu. Základní veličina o výkonu ubytovacích zařízení byla doplněna o několik celostátně sledovaných ukazatelů. Především údaje o ubytovaných osobách a přenocováních začaly být šetřeny ve větší podrobnosti a utvořily základ vnitřního členění, které přetrvalo prakticky až do roku 1989. Soubor statistiky byl v té době rovněž rozdělen na základní skupiny pozorování: kapacitní a výkonové ukazatele ubytovacích zařízení, příjezdový (aktivní), výjezdový (pasivní) a konečně domácí cestovní ruch.

Zdeněk Lejsek
 oddělení statistiky cestovního ruchu

Etapy vývoje cestovního ruchu

Etapa	Období	Dopravní prostředek	Motivace	Účastníci
Prefáze	do roku 1850	pěšky, kůň, drožka, zčásti loď	poutní cesty, křižácké výpravy, obchod, objevitelské cesty, vzdělání	elita, šlechta, obchodníci
Počáteční fáze	1850–1914	železnice, parní loď	zotavení, rekreace	nová střední vrstva
Rozvojová fáze	1914–1945	železnice, automobil, autobus, letadlo (liniové)	léčení, rekreace, komerční účely	pracující s vyšší životní úrovní
Vrcholová fáze	po roce 1945	automobil, letadlo (charter)	regenerace, rekreace, komerční účely	všechny vrstvy (ve vyspělých zemích)

Zdroj: W. Frayer, 1980, cit. V. Malá, 1999

Satelitní účet cestovního ruchu – výzva pro české statistiky

První metody jak spočítat ekonomický význam cestovního ruchu se objevily nedlouho po druhé světové válce. Jeho hospodářský přínos byl pro řadu zemí tak důležitý, že se stal vůbec prvním odvětvím s mezinárodními standardy OSN.

Prvořadým úkolem statistiky v době bouřlivého rozvoje cestovního ruchu v poválečném období bylo vytvořit základní definice a klasifikace cestovního ruchu. Získané údaje měly nejen věrohodně odrážet skutečnost, ale být i mezinárodně srovnatelné.

První pokusy

Vývoj mezinárodní metodiky a definic v oblasti cestovního ruchu započal již v roce 1937, kdy Společnost národů, předchůdce dnešní OSN, vymezila definici meziná-

rodního cestovního ruchu. V 60. letech minulého století se poprvé objevují definice pojmů „návštěvník“, „turista“ a „jednodenní návštěvník“, které se dodnes běžně používají. V roce 1978 schválila Statistická komise OSN prozatímní směrnice pro statistiku cestovního ruchu.

V 80. letech se rovněž Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) začala zabývat otázkou získání takových informací, podle nichž by bylo možné rozvoj cestovního ruchu řídit a podporovat. V té době došlo

k zavádění prvních tzv. ekonomických účtů cestovního ruchu (TEA).

Satelitní účty

Výsledkem úsilí OSN a OECD, s nimiž úzce spolupracoval také Světový výbor pro cestování a turistiku (WTTC), bylo zavedení jednotného systému statistických informací o cestovním ruchu. Statistická data států měla být mezinárodně srovnatelná a zároveň uchopitelná systémem národního účetnictví. Tak vznikl systém satelitních účtů cestovního ruchu (TSA).

Celá 90. léta nadnárodní instituce, včetně statistického úřadu EU – Eurostatu, pracovaly na zpřesňování definic a metodiky. V roce 1993 Statistická komise OSN přijala Standardní mezinárodní klasifikaci činností cestovního ruchu, známou pod zkratkou SIC-TA. Výsledkem spolupráce tehdejší Světové organizace cestovního ruchu (dnes UNWTO), OECD, Eurostatu, WTTC, Mezinárodní organizace práce (ILO), Mezinárodní asociace hotelů a restaurací (IH&RA) a dalších bylo vytvoření mezinárodních standardů pro

Přehled základního systému TSA

	Český název tabulky	Upřesnění charakteru tabulky
T1	Spotřeba příjezdového CR	Výdaje nerezidentů vynaložené na cestě přímo v ČR a část výdajů zaplacených předem v zemi původu a směřujících formou plateb za ubytování, stravování, dopravu apod. do ČR.
T2	Spotřeba domácího CR	Výdaje rezidentů na cestovní ruch obsahující nejen výdaje při domácích cestách, ale i domácí výdaje (část, jež zůstává v ČR) na zahraniční cesty.
T3	Spotřeba výjezdového CR	Výdaje rezidentů na cestovní ruch v zahraničí. Nezahrnuje výdaje na cestu nebo po cestě realizované v ČR.
T4	Spotřeba vnitřního CR	Objem všech financí utracených za cestovní ruch v národním hospodářství. Je syntézou tabulek T1 a T2.
T5	Výrobní účty odvětví CR a ostatních odvětví	Vychází z tabulek dodávek a užití. Produkce oceněná v základních cenách je členěna podle odvětví (sloupce) a produktů (řádky).
T6	Domácí nabídka a spotřeba vnitřního CR	Rozšiřuje tabulku T5 o daně, dotace a dovoz, umožňuje porovnání nabídky a spotřeby vnitřního CR a výpočet HPH a HDP CR.
T7	Zaměstnanost v odvětvích CR	Statistika pracovních sil v jednotlivých odvětvích CR.
T8	Tvorba hrubého fixního kapitálu CR a ostatních odvětví	Stanovení tvorby hrubého fixního kapitálu (u rezidentských výrobců) z NÚ, členěno podle klasifikace aktiv (hmotná a nehmotná) a odvětví CR.
T9	Kolektivní spotřeba CR	Měření kolektivních netržních služeb CR podle typů služby a úrovní vládních institucí. Doporučuje se využít dat výrobních nákladů vč. spotřeby fixního kapitálu.
T10	Nepeněžní ukazatele CR	Naturální ukazatele z různých statistických šetření – šetření v domácnostech, v ubytovacích zařízeních, hraniční statistika apod.

Zdroj: ČSÚ

Pozn.: Doporučené zásady oceňování jsou stejné jako v ESA 1995. Výroba by měla být oceňována v základních cenách, spotřeba a užití v kupních cenách. V datech NÚ do referenčního roku 2009 využívány klasifikace OKEČ a SKP. Nyní TSA (stejně jako NÚ) přechází na klasifikace CZ–NACE a CPA.

měření ekonomických přínosů cestovního ruchu. V březnu roku 2000 je schválila Statistická komise OSN. Cestovní ruch se stal prvním odvětvím, které mělo mezinárodní standardy pro měření svého ekonomického přínosu schválené OSN. V roce 2008 došlo k aktualizaci Metodického rámce pro TSA (TSA: RMF 2008), což je spolu s Mezinárodním doporučením pro statistiku cestovního ru-

chu (IRTS 2008) jeden ze základních pilířů metodiky v této oblasti.

Hozená rukavice

V roce 1999 byl Český statistický úřad vládou pověřen, aby v rámci Koncepce státní politiky cestovního ruchu, kterou sestavovalo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, zřídil satelitní účet cestovního ruchu. V letech 2002 až 2004 byla uskuteč-

něna určitá studie proveditelnosti tohoto úkolu v podmínkách České republiky. Koncem roku 2004 zveřejnil ČSÚ první podobu národní metodiky. Při jejím konkrétním naplňování však byly zjištěny některé nedostatky zejména z důvodu neuspokojivé datové opory. Proto bylo nutné nejprve zavést odpovídající statistická šetření a ta stávající přizpůsobit požadavkům TSA. V oblasti domácího a výjezdového

cestovního ruchu byly tyto podmínky splněny v první polovině roku 2004. Z nově zavedeného šetření v domácnostech (VŠCR) byly známy první výsledky za referenční rok 2003. Na straně příjezdového cestovního ruchu došlo ve spolupráci s MMR v průběhu roku 2005 k zahájení pravidelného šetření na státních hranicích. Pro roky, kdy zdrojové údaje poptávkové strany systému (tj. informace o spotřebě návštěvníků) nebyly úplné, byly použity informace z aktuálnějších let a výsledky byly propočítávány do minulosti. Na straně nabídky je naopak základním zdrojem dat od počátku statistika národního účetnictví. Pravidelné sestavování satelitního účtu cestovního ruchu ČR tak odstartovalo s referenčním rokem 2003. Dnes lze systém řadit do skupiny vysoce propracovaných satelitních účtů v Evropě.

Satelitní účet cestovního ruchu (Tourism Satellite Account = TSA)

TSA je statistický systém, který popisuje hlavní charakteristiky sektoru cestovního ruchu a zároveň jej zasazuje mezi ostatní odvětví do soustavy národního účetnictví. Jde tedy o satelit k národním účtům, jenž poskytuje informace a data o ekonomickém postavení odvětví cestovního ruchu. Jedná se o soustavu celkem 10 modelových tabulek, přičemž v České republice se prozatím podařilo sestavit 9 z nich (chybí pouze údaje o kolektivní spotřebě cestovního ruchu). Výstupy jsou v současnosti na stránkách ČSÚ rozčleněny celkem do 46 samostatných výstupů (tabulek). Některé z nich jsou publikovány nad mezinárodně doporučený rámec. Data zahrnují referenční období let 2003–2009.

Hlavním přínosem TSA z hlediska tvorby národního systému statistiky je sblížení dílčích statistik, které slouží jako zdroj dat nebo jsou podkladem koncepčním či metodologickým. Přitom TSA může zpětně ovlivňovat podobu podkladových šetření (hraniční šetření, šetření v domácnostech), koncepci platební bilance ČR nebo statistiku národního účetnictví. Tím přispívá k obecnému zkvalitňování statistik.

**Jan Ferenc, externí redaktor
Zdeněk Lejsek, oddělení statistiky cestovního ruchu**

Pod křídly OSN

Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) je specializovanou agenturou OSN pro oblast cestovního ruchu.

Tato instituce vznikla přeměnou organizace nevládního charakteru IUOTO (International Union of Official Travel Organizations) na vládní organizaci, jejíž stanoviny nabyly platnost v roce 1974. Ve stejném roce k těmto stanovám přistoupila i tehdejší ČSSR. Od roku 2003 se řadí mezi nejvýznamnější vládní organizace cestovního ruchu se 161 členskými zeměmi (zastoupenými ministerstvy zodpovědnými za cestovní ruch) a více než 400 přidruženými členy s pozorovatelským statutem. Sídlem UNWTO je Madrid. V minulosti byla tato organizace nejen iniciátorem ofici-

álního názvosloví a mnoha definic vztahujících se ke statistice cestovního ruchu, ale zároveň zastřešuje metodiku měření hospodářského významu tohoto odvětví. Klíčová je rovněž její role v podpoře rozvoje zodpovědného, udržitelného a univerzálně přístupného cestovního ruchu, se zvláštním zřetelem na zájmy rozvojových zemí. UNWTO je mimoto významným organizátorem řady mezinárodních zasedání. Jedním z nich bylo „**Globální fórum cestovního ruchu**“ (Global Tourism Forum), jež se uskutečnilo za účasti zástupce ČSÚ v březnu 2011 v Andoře. Nosným tématem

jednání zde bylo mapování dopadů ekonomické krize v odvětví. Významnou roli v tomto sledování hraje satelitní účet cestovního ruchu (TSA) využívající komplexní přístup k chápání souvislostí a vazeb jednotlivých ukazatelů popisujících poptávku a nabídku cestovního ruchu. Na fóru byly představeny první ekonomické výsledky tohoto sektoru pro rok 2010. Celkové příjmy z cestovního ruchu byly odhadnuty na 919 mld. USD, což bylo o 8,0 % více než v roce 2009. V reálném vyjádření (očištěno o fluktuace devizového kurzu a inflace) se příjmy z mezinárodní

ho cestovního ruchu zvýšily o 5 %. Celosvětově pak bylo zaznamenáno 940 mil. příjezdů turistů, tj. meziročně o 6,8 % více. Obrat do pozitivních čísel předvídají i dosud zjištěné údaje pro letošní rok. Experti UNWTO odhadují zvýšení počtu příjezdů o dalších 4–5 %, přičemž nedávný vývoj v severní Africe a na Blízkém východě, stejně jako tragické zemětřesení v Japonsku, by nemělo míru předpokládaného růstu podstatně ovlivnit.

**Zdeněk Lejsek
oddělení statistiky cestovního
ruchu**

„Suché statistice dáváme šťávu našimi komentáři,“

říká Zdeněk Juračka, prezident Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR a člen České statistické rady

Na veřejnosti se Svaz představuje jako vrcholové, nezávislé, dobrovolné a lobistické sdružení velkých obchodních a turistických podniků. Zdeněk Juračka je jedním z těch, kteří z něj udělali respektovanou instituci.

Svaz obchodu a cestovního ruchu data z Českého statistického úřadu nejen užívá, ale také je tvoří. Můžete uvést nějaký příklad?

Například sledujeme a ve spolupráci s dalšími institucemi upravujeme položky ve spotřebitelském koši, které se týkají potravin. Jsme jedni z jeho garantů. Kromě nás to ještě dělá např. Potravinářská komora České republiky.

Podle jakého klíče stanovíte, která položka bude obsažena ve spotřebitelském koši?

Kritérií je samozřejmě více, ale vybíráme třeba i ta, která jsou nejvíce významná pro cenová srovnání nebo jsou sporná z pohledu zpracovatele či obchodníka v rámci jejich tržního významu.

Můžete být konkrétní?

Například kuře chlazené. Srovnáním třeba zjistíte, že v Karlových Varech je levnější o dvacet korun než v Praze.

Inflace roste také kvůli zvyšujícím se cenám potravin. Půjdou podle vás ještě nahoru?

Růst cen je obecně ovlivněn zejména zdražováním komodit v zahraničí. Jsme součástí celosvětového trhu, takže potraviny se budou dál zdražovat. Je však pravdou, a to přiznávají také odborníci z ČSÚ, že kdyby obchodní řetězce netlačily ceny tolik dolů, tak inflace bude daleko vyšší.

Jenže výrobci tvrdí něco jiného.

Obchod šel za posledních dvacet let cestou integrace a koncentrace, kdežto výrobci zatím ne. Výjimkou jsou pekaři, kteří si vytvořili silnou vyjednávací pozici. Pokud chce dodavatelský sektor uspět, tak mu nepomůže žádný zákon, ale musí hlavně sám na sobě pracovat, integrovat se a získat významné postavení na trhu, aby měl ve vztahu k řetězcům silnější vyjednávací pozici.

Je pravda, že váš svaz usiluje o census maloobchodu?

Ano. Ovšem jeho realizace je však záležitostí hlavně peněz. V současné době registrujeme společně s Incomou možná osm, deset tisíc maloobchodních subjektů. Odhad je přitom 120 tisíc.

Proč je pro vás census tak důležitý?

Když o někom mluvíte nebo v jeho prospěch vystupujete, měl byste mít poměrně dokonalý a hodnověrný obraz o tom, jakých subjektů se to týká. Z toho pohledu je dobré si je rozdělit do skupin, které vás zajímají. A pak zkoumat každou z nich zvlášť i srovnávat mezi sebou. V těchto skupinách najdete subjekty, které pracují pouze na základě živnostenského oprávnění, nebo družstva či akciové společnosti. Je např. důležité vědět, jaké je jejich vzájemné postavení na trhu. Vždyť Svaz obchodu a cestovního ruchu v některých situacích nezastupuje pouze své členy, ale celý sektor. Já třeba podepisuji kolektivní smlouvy, které tvoří základ kolektivního vyjednávání pro všechny maloobchodní subjekty v celé republice, kterých se to týká. To my se snažíme tvořit image obchodu, jsme připomínkovým místem v legislativě, zastupujeme maloobchod v Hospodářské komoře České republiky, jednáme

Seznamte se

JMÉNO: Ing. Zdeněk Juračka

VZDĚLÁNÍ: Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze, obor Cestovní ruch a služby.

ZAMĚSTNÁNÍ: Od roku 1969 pracuje ve spotřebním družstevnictví. V roce 1991 byl zvolen do funkce předsedy Jednoty, spotřebního družstva Kroměříž. Od roku 1993 je předsedou představenstva COOP Centrum, družstvo Praha a od roku 2004 předsedou Svazu českých a moravských spotřebních družstev. Je členem představenstva Družstevní Asociace ČR a členem představenstva Hospodářské komory ČR. Od roku 2000 vykonává funkci místopředsedy dozorčí rady COOP Euro, a.s. (nákupní aliance spotřebních družstev ČR, Slovenska a Maďarska).

s dalšími zaměstnavatelskými svazy. Dnes máme 15% podíl na tvorbě HDP a 16% zaměstnanost – to už je slušný rezort.

Z analýzy ČSÚ vychází najevo, že produktivita práce v cestovním ruchu není v posledních letech příliš vysoká. Čím to podle vás je?

Hlavním důvodem je pokles cen a potažmo tržeb za poslední tři roky, a to jak v hotelnictví, tak v gastronomii. Přičemž na mnoha pozicích již není možné odpovídajícím způsobem redukovat počty pracovníků.

Můžete to zase vysvětlit, prosím, na příkladu?

Máte restauraci, která měla při obratu 300 tisíc korun produktivitu práce 100 tisíc na hlavu. Najednou vám klesne obrat na 150 tisíc. Měla jste tam tři zaměstnance. Všechny však nemůžete propustit, když musí být restaurace otevřená 12 hodin denně. Někdo přece musí dál vařit, nakupovat zboží, obsluhovat. Tím pádem vám klesne produktivita práce. Totéž se děje v maloobchodě. Když klesne v prodejně obrat, tak propouštíte zaměstnance, ale část lidí tam zase musíte nechat. Někdo zase musí sedět za pokladnou, někdo přebírat a doplňovat zboží. A když vám klesne obrat a z něho plynoucí výnosy pod hranici fixních nákladů, tak buď tu prodejnu zavřete, anebo ji provozujete dále se ztrátou. Zavírat prodejny není moc efektivní, protože se může situace na trhu zlepšit a lépe se dávat do chodu prodejna otevřená než úplně zavřená, která se pak znovu otevře.

“

Známe spotřebu jednotlivých komodit, historický vývoj jejich cen, problematiku nákupů a dovozu.

”

Z toho, co říkáte, usuzuji, že pro podnikatele z vašeho sektoru jsou důležitá fakta o vývoji české ekonomiky. Sledují také výstupy Českého statistického úřadu?

Týká se to zejména statistiky, která studuje vývoj ekonomiky doma i v zahraničí. Ze statistiky zjistíte vývojový trend. Podnikatelé již vědí, že to, co se děje jinde v Evropě, bude za chvíli aktuální i u nás. Podle statistických údajů Eurostatu uvidí například, že v Evropě klesá obsazenost hotelů, proto udělají předběžná opatření. Například provedou redukci zaměstnanosti, aby se připravili na snížení produktivity práce.

A jak pracuje s informacemi Českého statistického úřadu váš Svaz?

Údaje z Českého statistického úřadu jsou pro nás velmi cenné. Na našich stránkách zveřejňujeme jeho data s našimi komentáři. Za dobu, co náš Svaz existuje, sledujeme vývoj spotřeby jednotlivých komodit, historický vývoj jejich cen, orientujeme se v problematice nákupů a dovozu. Každý neumí pracovat se „suchými čísly“ z Českého statistického úřadu. Potřebuje k tomu ještě náš komentář či vysvětlení, které vychází z odborných znalostí našeho managementu a spolupracovníků.

Získali jste také už nějaké informace o tom, jak nákaza šířená střevní bakterií EHEC v Německu, ovlivňuje cestovní ruch a potažmo obchod?

Máme zprávy, že se již počátkem června snížil odjezd českých turistů do Německa, zejména do oblasti Hamburku. Lidé na situaci okamžitě reagovali. U cestovního ruchu a také u prodeje potravin však existu-

Zdeněk Juračka s premiérem Janem Fischerem.

je určitá setrvačnost. Věřím tomu, že i když se tato záležitost vyřeší, budou lidé stále ještě nedůvěřiví. Přestože se vyloučil fakt, že by tato nákaza pocházela ze španělských okurek, zaznamenáváme pokračující pokles jejich prodeje.

Jaké jsou vaše prognózy ohledně dalšího vývoje cestovního ruchu?

Očekáváme oživení cestovního ruchu, nadále předpokládáme další úbytek restaurací, letos o zhruba 5 %, a s tím spojené zvyšování nezaměstnanosti v pohostinství. V oblasti ubytovacích služeb dojde ke zpomalení růstu kapacit a k jejich částečné transformaci do vyšších tříd.

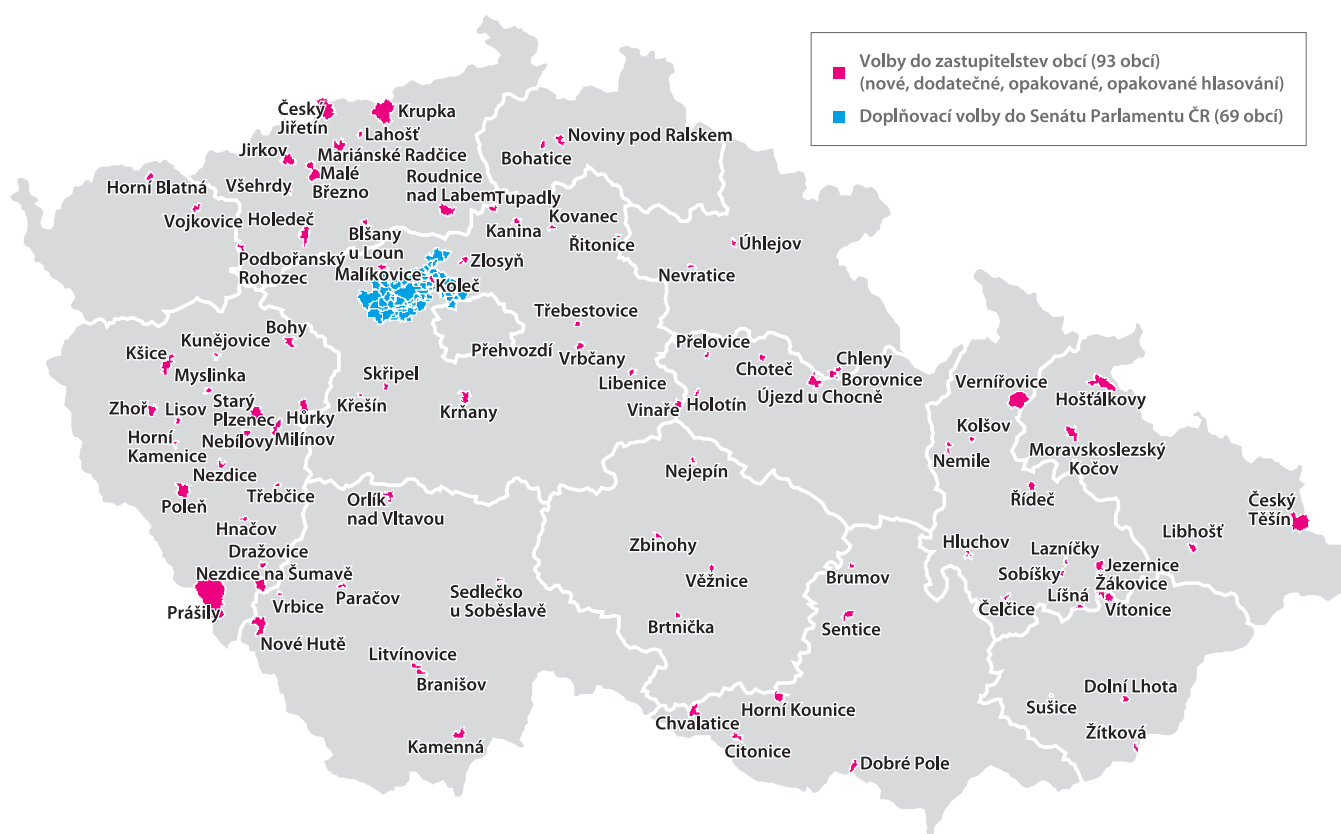
Co by podnikatelské subjekty v oblasti cestovního ruchu od státu přivítaly?

Dlouhodobou koncepci a systematickou propagaci cestovního ruchu. Náš Svaz podporuje vznik zákona o cestovním ruchu a také větší propagaci domácího cestovního ruchu, který má do budoucna opravdově velký potenciál. Zároveň je důležitá koncepce a podpora rozvoje kongresové turistiky.

Volby pro nás nikdy nekončí

Na rok 2011 nejsou plánovány žádné celorepublikové volby, přesto si leckde od voleb neodpočinou. Téměř kontinuálně se jim v průběhu roku věnuje i Český statistický úřad. Jen do 2. července se letos volilo ve 162 obcích České republiky.

Obce v ČR, kde se již letos volilo

Zdroj: ČSÚ

Kromě řádných termínů všech druhů voleb nastávají v mezidobí situace, kdy je třeba vyhlásit volby nové, dodatečné, doplňovací, opakované nebo jen opakované hlasování. Nejčastěji jsou v průběhu roku vyhlášovány volby do zastupitelstev obcí, zhruba každé tři měsíce. Především v malých obcích se stává, že počet zastupitelů klesne pod předepsanou hranici a musí se vyhlásit volby nové. Často nejsou v malých obcích kandidátní listiny podány vůbec. Nebo je o práci v zastupitelstvu jen malý

zájem a počet kandidátů nedosahuje potřebného počtu ke zvolení zastupitelstva. Volby se v takové obci neuskuteční a v jiném termínu jsou vyhlášeny volby dodatečné. Není úplnou výjimkou, že se volby uskuteční třeba až napotřetí. Letos se navíc po úmrtí senátora konaly i ne tak časté doplňovací volby do Senátu Parlamentu ČR, a to ve volebním obvodu č. 30 Kladno. Při všech v průběhu roku vyhlášených volbách plní své zákonem dané úkoly i pracovníci Českého statistického úřadu.

Úkoly statistiků

Český statistický úřad je v zákonech o volbách uváděn jako jeden z volebních orgánů. Jeho hlavními úkoly jsou vypracování závazného systému zjišťování a zpracování výsledků voleb, zajištění programového vybavení pro účel zpracování voleb a také poskytování výsledků. ČSÚ přebírá od okrskových volebních komisí výsledky hlasování za okrsky, provádí jejich sumarizaci a zveřejňuje výsledky voleb. Zástup-

ce ČSÚ je členem Státní volební komise. Uvnitř úřadu pak úkoly související s volbami prolínají celou organizační strukturou. Z nejvyšších vedoucích pracovníků je složen Vrcholový řídicí štáb voleb. Legislativní otázky, metodiku a organizaci má v gesci oddělení zpracování výsledků voleb. Programové vybavení, přenosy dat a technologie zajišťuje Řešitelský tým. Komunikaci v regionech a přebírání výsledků hlasování od okrskových volebních komisí obstarávají krajská pracoviště ČSÚ

v úzké spolupráci s pověřenými obecními úřady. Finální zpracování výsledků provádí centrální zpracovatelský tým.

Průběh příprav

Práce na přípravě „malých dovoleb“ v průběhu roku začíná zhruba tři měsíce před jejich konáním. Pracovníci v regionech na základě technického projektu a pokynů vydaných ústředím ČSÚ naváží kontakt s příslušným pověřeným obecním úřadem, zkontrolují údaje o obci, počtu volebních okrsků, počtu volených členů zastupitelstva a domluví podmínky pro vytvoření a provoz dočasného volebního pracoviště – přebíracího místa ČSÚ, včetně zajištění techniky a linek k přenosu dat. Dále přebírají od registračních úřadů kandidátní listiny i průběžné změny, rozhodnutí o registraci stran i vylosované pořadí stran na hlasovacím lístku – voličům známá čísla stran. Vytváří elektronický registr kandidátů a registrační úřad upozorňuje na zjištěné chyby, nepřesnosti a duplicitu kandidátů. Podílí se také na školení okrskových volebních komisí, které mají k dispozici metodické pokyny a instruktážní video vytvořené ve spolupráci s Ministerstvem vnitra České republiky. Pro okrskové volební komise, které chtějí využít počítač, je Řešitelským týmem připravováno programové vybá-

Zástupci volební komise předávají výsledky hlasování na přebíracím místě ČSÚ u pověřeného obecního úřadu.

vení, které pomáhá omezit výskyt chyb v zápisech a zrychlit předání výsledků hlasování na přebíracím místě. Celý proces příprav vrcholí plošnou zkouškou zpracování.

Volební finále

Po úspěšném otestování všech úrovní zpracování jsou již lidé i technika připraveni na samotné dny či den voleb. V „malých dovolebách“ do zastupitelstev obcí je asi tím nejvýznamnějším rozdílem oproti řádnému termínu, že volby probíhají namísto dvou dnů pouze v sobotu od 7 do 22 hodin. Pro pracovníky na přebíracích mís-

tech to znamená nástup do práce ve večerních hodinách a ukončení činnosti v lepším případě kolem půlnoci, někdy až nad ránem.

Náročnější to mají okrskové volební komise, které po celém dni ve volební místnosti začínají teprve v deset hodin večer počítat hlasy a vytvářet „Zápis o výsledku hlasování ve volebním okrsku“. Po jeho podpisu ho komise převezme na přebírací místo ČSÚ, kde proběhnou kontroly. Bezchybná data jsou převzata do zpracování a dálkovým přenosem uložena v centrální databázi. Téměř okamžitě jsou pak přes internetové rozhraní dostupná v prezentačním systému na www.volby.cz. Komise od ČSÚ dostává opis uložených dat a protokol o jejich převzetí do dalšího zpracování. Pracovníci ČSÚ poté vytisknou zápisy o výsledku voleb v daném území, podepíše je spolu s pracovníky registračního úřadu a protokolárně předají do úschovy zápisy od všech okrskových volebních komisí. V závěru splní i zákonem danou povinnost informovat o výsledku voleb zmocněnce jednotlivých kandidujících subjektů.

Spolupráce je nutná

Ze všeho výše uvedeného je patrné, že v přípravě a zpracování voleb je důležitá hlavně komunikace a organizace. Práce na volbách je specifická tím, že úspěšné zvládnutí nezáleží jen na jednom člověku, oddělení, odboru či sekci. Není dokonce možné zvládnout provedení voleb jen v rámci jednoho úřadu. Musí se na něm zároveň podílet více pracovníků různých úřadů a institucí, spolupracujících firem, policie a samozřejmě obcí. Je důležité umět se domluvit, vycházet si vsstříc a to se zatím daří. To, že v jednotlivých termínech „dovoleb“ v průběhu roku jde vždy jen o několik obcí, nijak nesnižuje náročnost příprav ani samotného provedení. I tady se dodržují harmonogramy a všechny zákonem dané náležitosti. Zapojují se desítky až stovky lidí i veškerá technika, obdobně jako při řádných volbách.

Kde hledat výsledky voleb?

Informace související s volbami je možné najít na adrese www.czso.cz. Na hlavní stránce zvolíte tematickou skupinu Lidé a společnost, pak odkaz Volby a zde už lehce dohledáte informace k organizaci, legislativě, datové výstupy a podobně. Přes interaktivní mapku krajů se dostanete na stránky krajských pracovišť ČSÚ a zde můžete hledat obdobně. Podrobné výsledky voleb až do úrovně jednotlivých okrsků, ale také sumarizace za různé územní či správní celky, najdete na www.volby.cz. Samozřejmě je také přehledné publikování všech typů voleb uskutečněných v průběhu roku jako nové, dodatečné, opakované, doplňovací a další.

Jana Slavníková
oddělení regionálních
analýz a informačních služeb
Středočeský kraj

Podíl vícečetných porodů v Ústeckém kraji roste

Změny v České republice na počátku 90. let minulého století se promítly do nejrůznějších oblastí života celé společnosti. Podrobné údaje demografické statistiky umožňují posoudit tyto změny nejen z pohledu celorepublikového, ale rovněž nižších územních celků.

Mezi oblasti, kde lze na základě dlouhodobých demografických dat pozorovat změnu v chování obyvatel i v regionálním detailu, patří reprodukční chování obyvatel. Nový styl života po roce 1990 spojený s novými možnostmi uplatnění se promítl i do této sféry. Postupně byl zaznamenán např. odklad mateřství na pozdější dobu a s tím související rostoucí průměrný věk rodiček a pokles počtu narozených dětí nebo rostoucí počet dětí narozených mimo manželství. Dalším novým jevem byl postupný nárůst vícečetných porodů, jehož příčiny lze hledat vedle genetických vlivů např. v častějším využívání metod umělého oplodnění, rostoucím věku rodiček či užívání hormonálních přípravků.

Dvacetileté maximum

Stejně jako celorepubliková data, tak i krajské údaje svědčí o rostoucích počtech vícečetných porodů (tj. dvojčat, trojčat a čtyřčat) během uplynulých 20 let. Nárůst zaznamenaly jak jejich absolutní počty, tak i poměr k porodům celkem. Na počátku 90. let minulého století bylo každoročně v Ústeckém kraji zaznamenáno více než 10 tisíc porodů, na které připadalo necelé 1 % vícečetných porodů. Od roku 1994 počty porodů celkem v kraji převážně klesaly (v roce 2001 necelých 8 tisíc). Podíl vícečetných

porodů na celkových porodech se však zvyšoval. V roce 1995 poprvé překročil jednocentní hranici. Od roku 2002 rostly jak porody celkem, tak i vícečetné porody, a to až do roku 2008, kdy se vícečetné porody na porodech celkem podílely již více než dvěma procenty.

Během posledních dvou let v Ústeckém kraji sice klesají celkové počty porodů, ale podíl vícečetných po mírném poklesu v roce 2009 dosáhl v roce 2010 dvacetiletého maxima, a to 2,14 %. Stejná hodnota byla v roce 2010 zaznamenána rovněž na celorepublikové úrovni, jedná se také o nejvyšší hodnotu tohoto podílu za posledních dvacet let, dvouprocentní hra-

nice je však za republiku jako celek překračována již posledních 5 let po sobě. Pro srovnání – na počátku sledovaného období v letech 1991 až 1994 se celorepublikové vícečetné porody podílely na porodech celkem necelým procentem.

V rámci jednotlivých krajů patřil Ústecký kraj jak v roce 1991, tak i v roce 2010 mezi kraje se spíše vyšším podílem vícečetných porodů na celkovém počtu porodů. Zatímco v roce 1991 dosáhla či překročila hodnota tohoto podílu 1 % pouze ve čtyřech krajích, v roce 2010 naopak pouze ve čtyřech krajích nedosáhla dvouprocentní hranice. Před dvaceti lety, tedy na počátku srovnávaného období, byl

zaznamenán nejvyšší podíl vícečetných porodů v Praze. V roce 2010 se před Prahu řadí dva kraje, kde vícečetné porody představují dokonce již více jak 2,5 % celkových porodů, a to kraj Karlovarský (2,81 %) a kraj Zlínský (2,70 %).

Dvojčata nejčastěji

Podíl dvoučetných porodů na vícečetných porodech neklesl za hodnocených 20 let v Ústeckém kraji pod 98 %. Porod trojčat byl vykázan během období 1991 až 2010 v počtu jeden maximálně dva porody ročně (celkem 16krát). Porod čtyřčat nastal v Ústeckém kraji za celé hodnocené období pou-

ze jednou (v roce 1999). Z těchto důvodů se další třídění a charakteristiky budou týkat především dvoučetných porodů, příp. vztahu k porodům jednočetným. Poměr četnosti porodů dvojčat k běžným porodům ukazuje, že zatímco do poloviny 90. let minulého století představoval v Ústeckém kraji přibližně každý 100. porod narození dvojčat, okolo roku 2000 to byl přibližně každý 60. porod a z údajů roku 2010 vyplynulo již jen 46 samostatných porodů na jedna dvojčata. Neboli řečeno jinak, zatímco ke konci minulého století připadal v kraji na každých 100 jednočetných porodů přibližně jeden dvoučetný porod, v posledních třech letech to byly již více než dva porody dvojčat.

Pokud jde o složení porodů dvojčat v Ústeckém kraji podle pohlaví, ve srovnání s rokem 1991 (31,3 %) se v roce 2010 nepatrně snížil podíl dvou chlapců (29,5 %). Výrazněji klesl podíl dvou dívek z 37,4 % v roce 1991 na 33,7 % v roce 2010 a narození páru (36,8 %) představovalo v roce 2010 o 5,5 procentního bodu vyšší podíl než v roce 1991. Pro zajímavost, u trojčetných porodů se během dvaceti let jednalo v 7 případech o samé chlapce, dvakrát o dívky a zbývajících sedm porodů trojčat představovaly kombinace pohlaví: 5krát 2 chlapci, 1 dívka a 2krát 2 dívky, 1 chlapec. Jediná čtyřčátka z roku 1999 byli samí chlapci.

Roste věk rodiček

Dvoučetné porody se týkají po celé období žen ve vyšším průměrném

ném věku (v roce 1991 26 let, v roce 2010 29 let) ve srovnání s věkem žen při porodu jednoho dítěte (24, resp. 28 let). Významný posun během uplynulých dvaceti let zaznamenal průměrný věk žen při porodu obecně právě v souvislosti se společenskými změnami ke konci minulého století (nové možnosti studia, cestování, budování kariéry a s tím související odklad mateřství do vyššího věku).

Při podrobnějším porovnání věku matky při porodu podle věkových skupin za roky 1991 a 2010 se i v Ústeckém kraji potvrzuje skutečnost posunutí mateřství nejen z nejmladších věkových skupin, ale také z věkové skupiny 20–30 let, do následující desetileté věkové kategorie. U obou typů porodů se jejich počet zvýšil téměř o třetinu právě u matek ve věku od 30 do

39 let. Rození dětí se tak oproti dřívějšímu rovnoměrněji rozložilo mezi 20. až 40. rok věku ženy. Věk nejmladší maminky při jednočetném i dvoučetném porodu byl na počátku i na konci dvacetiletého období prakticky stejný (13 let u porodu 1 dítěte, 16, resp. 17 let u porodu dvojčat).

Zatímco nejstarší mamince jednoho dítěte bylo v roce 1991 45 let a v roce 2010 to bylo již 47 let, u dvojčat to bylo 40, resp. 45 let. Trojčátka měla nejmladší maminku v roce 1992 (21 let) a nejstarší v letech 2006 a 2010 (36 let). Při porodu čtyřčat v roce 1999 nebylo jejich mamince ještě ani 30 let.

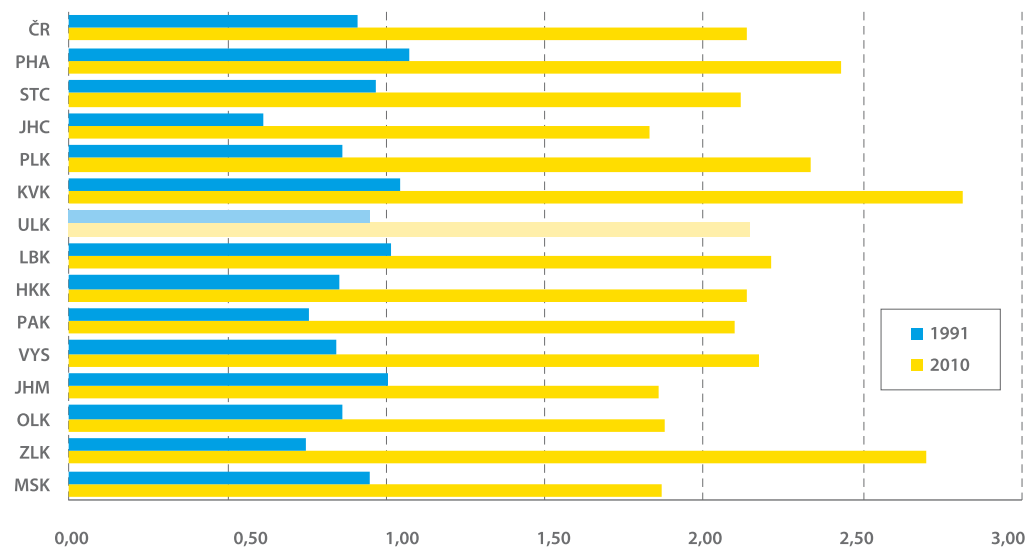
Jiné váhy a míry

Z porovnání dalších údajů za jednočetné a dvoučetné porody vyplývá spousta zajímavých rozdílů, které se však významně nemění v čase, neboť souvisí s vlastní podstatou toho kterého druhu porodu. Např. průměrná porodní hmotnost jednoho dítěte při porodu dvojčat byla po celé období zhruba o 1 kg nižší než u porodu jednoho dítěte. U jednočetných porodů vážili

novorozenci v rozpětí od 3,22 kg do 3,31 kg. U dvoučetných porodů se váha jednoho miminka pohybovala od 2,18 do 2,50 kg. Průměrná délka jednoho z dvojčat se pohybovala mezi roky 1991 až 2010 v rozpětí 44 až 47 cm. U samostatně narozeného dítěte to bylo po celou dobu 50 cm, resp. 49 cm v roce 2010. Porod jednoho dítěte probíhal ve 39. týdnu těhotenství, dvojčátka pak ve 36. týdnu, resp. v posledních pěti letech v 35. týdnu.

Během hodnoceného období let 1991 až 2010 bylo v Ústeckém kraji zaznamenáno více než 175 tisíc porodů, při kterých se narodilo celkem téměř 178 tisíc dětí. O porod jednoho dítěte se jednalo celkem ve 172 731 případech, porod dvojčat proběhl celkem 2 605x a celkový výčet porodů za uplynulých dvacet let doplňuje 16 porodů trojčat a 1 porod čtyřčat.

Podíl vícečetných porodů podle krajů a v ČR (v %)

Zdroj: ČSÚ

Demografické ročenky na webu

Demografická statistika nabízí mnoho dalších regionálních údajů, se kterými je možno se seznámit na internetových stránkách ČSÚ, např. v každoročně publikovaných Demografických ročenkách za různá území v nabídce Obyvatelstvo:

http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select_obyvatelstvo.

Jana Kopecká
oddělení regionálních analýz
a informačních služeb
Ústí nad Labem

O podobnostech a odlišnostech Čechů a Slováků

Národní demografickou konferenci demografové organizují od roku 1967. Scházejí se spolu s geografiy, sociology, historiky, lékaři a dalšími odborníky a zámci o demografii, aby debatovali nad společnými a aktuálními problémy svých oborů.

Letos se sešli již po jednačtyřicáté. Tématem dvoudenní konference (26. a 27. květen 2011) bylo **Česko a Slovensko ve společném státě a samostatně, podobnosti a odlišnosti**. Jednání se uskutečnilo v Olomouci v aule Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého za účasti více jak 100 odborných pracovníků a studentů z mnoha institucí. Hlavními pořadateli byly: Česká demografická společnost, Český statistický úřad a Přírodovědecká fakulta UP v Olomouci.

Poutavé analýzy

Vlastní jednání (během dvou dní zaznělo 34 příspěvků) probíhalo v sedmi blocích; na závěr každého bloku se vždy krátce diskutovalo. První den (bloky: **Historická data o obyvatelstvu a jeho rozmístění, Věková struktura a její prognóza a Migrace a cizinci**) převažovaly

referáty, kde nosným tématem byl geografický aspekt, tj. prostorové rozmístění obyvatelstva a z tohoto pohledu pak jeho reprodukční chování. Slovenští geografové nejprve informovali o starých pramenech, např. Národopisné mapě Uher z roku 1773, která po rekonstrukci, tj. digitalizaci a analýze, může být využívána jako zdroj informací o historicko-demografickém vývoji Slovenska (I. Paulovičová). Poté přes výčet nejvýznamnějších vydání atlasů v obou zemích přešli k současnému zpracování a prezentaci demografických údajů pomocí geografického informačního systému (GIS). Potěšitelné bylo konstatování D. Kusendové, která uvedla, že ČSÚ má náskok oproti ŠÚ SR ve zpracování dat v GIS. Poté následovaly již konkrétní analýzy (stále vycházející z geografických a demografických aspektů), které se zabývaly roz-

Přednášející P. Ptáček a P. Roubínek (oba z katedry geografie PíF UP, Olomouc).

místěním obyvatelstva Slovenska po roce 1950 (M. Bačík), procesem koncentrace a dekoncentrace obyvatelstva v průběhu 20. století v ČR (J. Coufal, P. Kladiivo), populačním vývojem měst nad 100 tis. obyvatel obou republik – autoři vybraná města posuzovali vedle jiných demografických charakteristik, především podle tzv. indexu stárnutí, tj. poměru osob 65+ ku osobám 0–19letým (L. Šídlo, B. Šprocha), změnami reprodukčního chování a jejich typizací v okresech SR (V. Pilinská), srovnáním demografických ukazatelů Olomouckého a Prešovského kraje (J. Giereš, P. Kladiivo) a procesem stárnutí populace na úrovni okresů ČR a SR (S. Bucher, R. Matlovič). Závěr druhého bloku patřil prognózám – M. Halás hovořil o budoucí věkové struktuře ČR, T. Kučera a B. Bleha (dalšími spoluautory referátu byli B. Burcin, B. Vaňo) se zaměřili na podobnosti a odlišnosti repro-

dukčního chování populace obou republik v období jejich společné existence i po rozdělení obou států a nastílnili předpokládaný vývoj v nejbližších letech.

V posledním bloku orientovaném na migraci se A. Galvánková a M. Procházková zaměřily na etapizaci vývoje migrace mezi ČR a SR, tj. na historické momenty, které ji determinovaly: listopad 1989, rozdělení ČSFR (1992), vznik samostatné SR (1993), období let 1993–1994, 1995–2003 a vstup Slovenska do EU (2004). O vnitřní migraci zejména jejich směrech z hlediska preference určitých oblastí obyvateli SR (Bratislava, Bratislavský kraj a Košice) informovala D. Jurčová. Dalšími tématy byly harmonizace migračních statistik zahraničního stěhování (M. Kateřinková), pracovní migrace Slováků a jejich působení na trhu práce v ČR (M. Bártová, V. Toušek) a přeměna Československa, resp.

Účastníci konference

Český statistický úřad; Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta; Vysoká škola ekonomická v Praze; Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha; Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, Praha; Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Brno; Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Brno; Masarykova univerzita, Institut pro výzkum reprodukce a integrace, Brno; Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta; Ostravská univerzita v Ostravě, Přírodovědecká fakulta; Štatistický úřad Slovenskej republiky, Bratislava; INFOSTAT, Bratislava; Univerzita Komenského v Bratislave, Přírodovědecká fakulta; Katolícká univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta; Prešovská univerzita, Fakulta humanitných a prírodných ved.

Diskutující P. Hájek (ČSÚ, Praha) a M. Bártová (PřF MU, Brno).

R. Uzel (Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, Praha).

Česka a Slovenska ze země emigrační na země imigrační – v obou zemích dochází k nárůstu cizinců; v roce 2010 v ČR tvořili cizinci více než 4 % populace, v SR 1 % (P. Ptáček, P. Roubínek).

Vše o rodině

Druhý den konference (bloky **Sňatky a rodina, Úmrtnost, Romské etnikum, náboženská struktura a Sociálně-ekonomické kontexty**) byl více zaměřen na klasická demografická témata. Přítomné zaujal hned první referát. M. Katuša se zabýval poklesem plodnosti populací Prahy a Bratislavy a analýzu doplnil anketou uspořádanou mezi bratislavskými vysokoškoláky (ti na první místo kladli profesionální uplatnění, založení rodiny skončilo až na 5. místě), o hodnotových postojích k rodině a manželství po roce 1989 (opět jako o jednom

z faktorů doprovázejících změny reprodukčního chování) hovořili také B. Chromková Manea a L. Raibušic. Tématu rodiny z pozice sladování rodinného a pracovního života se dále věnovali D. Bartoňová a O. Nývlt. Na sňatečnosti svobodných, jako na jeden z indikátorů významných proměn reprodukčního chování po roce 1989, se zaměřili M. Němečková a B. Šprocha. Rodinnou problematiku uzavíral příspěvek J. Kocourkové a R. Uzla (autoři srovnávali pokles indukované potratovosti a rozšíření antikoncepce po roce 1990 v obou zemích). Změnám úmrtnosti, jako další charakteristice druhého demografického přechodu/revoluce, se věnovali Š. Šustová a I. Dubcová (vývoj a struktura úmrtnosti v ČR a SR v letech 1996–2009), J. Rychtaříková (rozdílné naděje dožití v ČR a SR za 1. republiky, v období socialismu a nyní, a podíl

věkových skupin na tomto rozdílu) a M. Pechholdová (metodologické problémy spojené se změnami klasifikace nemocí). Blok o úmrtnosti uzavíraly příspěvky V. Poláška (sebevražednost v ČR a SR) a B. Burcina a K. Hulíkové (návrh konstrukce nových úmrtnostních tabulek).

Romskému etniku, resp. jeho reprodukčnímu chování, se demografové věnují od 60. let, proto romská problematika nemohla chybět ani na této konferenci. J. Pukačová se po úvodní informaci o historii Romů v ČR a SR po roce 1945 zaměřila na srovnání jejich demografické struktury podle věku a pohlaví, a to jak mezi českými a slovenskými Romy, tak mezi Romy a majoritami obou zemí. Další referující, J. Langhamrová a B. Vaňo, prezentovali projekci romské populace v ČR a SR. Autoři předpokládají, že vývoj úmrtnosti bude po určité době podobný většinové populaci a že postupně bude i u Romů docházet k poklesu plodnosti. Druhá část šestého bloku byla zaměřená na religiozitu, šlo o příspěvky J. Maja (proces sekularizace v ČR a SR), L. Vidovičové a V. Suchomelové (autorky sledovaly religiozitu seniorů a konstatovaly, že větší podíl seniorů v populaci neznamená růst religiozity ve společnosti) a I. Madžové (porodnost katolíků a evangelíků v SR).

Závěrečný sedmý blok patřil vzdělávání a vývoji nezaměstnanosti: M. Kleňhová a P. Šťastnová srovnávaly vzdělávací systémy obou republik a opět sledovaly jejich podobnosti a odlišnosti, P. Mazouch a J. Fischer posuzovali terciární vzdělávání z pozice poklesu porodnosti (do 1. ročníků přichází málopočetná generace 90. let) a v této souvislosti hovořili o možnosti doškolení dospělé populace na vysokých školách jako náhrady za chybějící mladou generaci studentů. Příspěvky o vývoji míry nezaměstnanosti v ČR a SR (M. Miskolczi) a o podobnosti příhraničních regionů obou států (J. Vencálek) bylo jednání ukončeno.

Všem účastníkům J. Rychtaříková, předsedkyně České demografické společnosti, poděkovala za hodnotné referáty a olomoucké univerzitě a pracovníkům ČSÚ v Olomouci zejména V. Poláškově za pohostinnost a pomoc při přípravě konference. Pro demografické konference je příznačná vstřícnost vůči každému, kdo se chce k danému tématu vyjádřit, a otevřenost diskusí. Proto se jejich odborná veřejnost ráda zúčastňuje.

Referující I. Dubcová (ČSÚ, Olomouc) a Š. Šustová (PřF, UK Praha).

Naše země má nejnižší míru příjmové chudoby v Evropě

Sledování toho, jak a kde lidé žijí, jaké jsou jejich příjmy, jak s nimi vycházejí a jakou část z nich dávají na nezbytné opakované výdaje jako například na bydlení, je nenahraditelným indikátorem stavu a vývoje společnosti.

Srovnání finanční a bytové situace domácností jednotlivých členských států Evropské unie nám poskytuje měřítko pro hodnocení naší vlastní situace a zároveň základní přehled o tom, jak se mají lidé jinde. Životní podmínky domácností i jednotlivců jsou přitom oblastí, jež odráží dopady přijatých vládních opatření, systému sociálních dávek a podpor, politiky zaměstnanosti, podpory bydlení a rodiny. Vzhledem ke složitosti těchto systémů, nelze bez dobré orientace v nich dělat relevantní srovnávací analýzy sociální situace domácností mezi různými zeměmi.

Společný nástroj

Jedním z důležitých nástrojů, které se využívají pro získávání dat popisujících životní podmínky domácností a jejich příjmy, je výběrové šetření „Životní podmínky“. Český statistický úřad jej zajišťuje již od roku 2005. Je národní modifikací celoevropského šetření EU-SILC (zkratka anglického názvu „European Statistics on Income and Living Conditions“). Jeho provádění se stalo pro Českou republiku závazným po vstupu do Evropské unie v roce 2004 a z evropských fondů se až do roku 2008 pokrývala významná část nákladů s ním spojených. Obdobně jako my jej – v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady Evropské unie – zabezpečují i ostatní členské státy Evropské unie a dále Norsko, Švý-

carsko a Island. Vzhledem k tomu, že šetření využívá jednotné metody zjišťování společné pro všechny členské státy Evropské unie, je možné jeho výsledky srovnávat. Získaná data se následně stávají významným podkladem pro formulaci návrhů opatření ovlivňujících ekonomickou a sociální situaci domácností.

Jak šetření probíhá

Jednotkou zjišťování, kde šetření probíhá, je byt. V něm jsou získávány údaje za všechny osoby, které v době šetření mají na dané adrese své obvyklé bydliště. Výběr domácností se provádí dvoustupňovým náhodným výběrem tak, aby byla zajištěna reprezentativita

vzorku. Dotazování na náhodně vybraných adresách provádí speciálně školení tazatelé, a to jak formou papírových dotazníků, tak i prostřednictvím elektronického dotazníku v prostředí Blaise.

Dotazník se skládá ze tří hlavních částí – zaznamenávají se údaje za byt, hospodářící domácnosti i za jednotlivé osoby, které ke konci minulého kalendářního roku dosáhly věku 16 a více let. Dále je součástí šetření tzv. modul, což je sada otázek vztahujících se k aktuálnímu tématu spojenému s bydlením či příjmy, který se každý rok obměňuje.

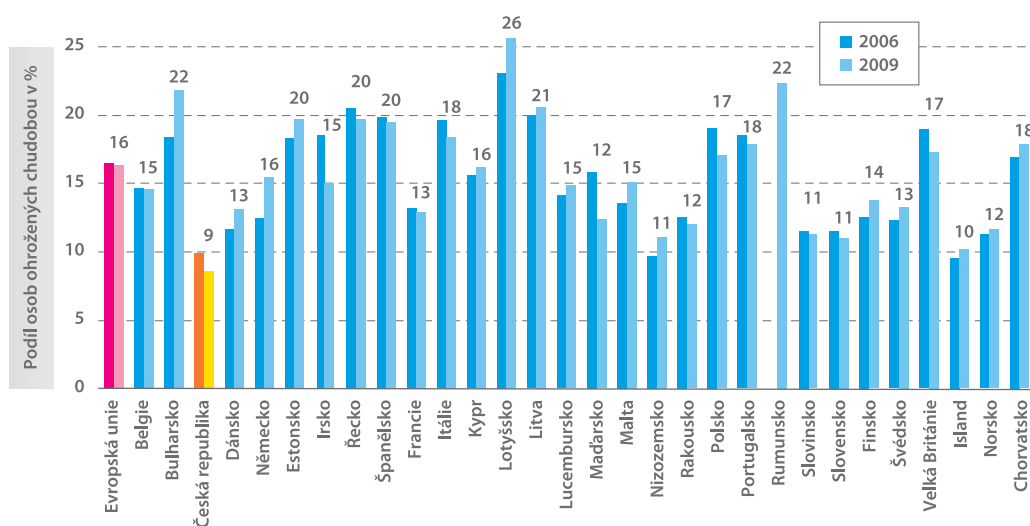
V šetření se využívá tzv. rotační panel – stejné domácnosti jsou dotazovány 4 roky po sobě, od konce února do poloviny května. Současně dochází k obměně části souboru

tím, že domácnosti, u nichž bylo šetření ukončeno, jsou průběžně nahrazovány dalšími z nově vybraných bytů. Tento způsob sledování umožňuje pozorování změn a vývoje situace domácností.

Indikátory chudoby

Hlavním cílem zjišťování EU-SILC je získávat dlouhodobě srovnatelná data týkající se sociální a ekonomické situace domácností všech členských zemí Evropské unie. V dotazníku se zjišťují informace týkající se ekonomické aktivity dotazovaných osob, bydlení a nákladů s ním spojených, finanční situace a příjmů domácností a všech jejích členů, včetně příjmů sociálních a včetně transferů peněz mezi

Podíl osob ohrožených chudobou v letech 2006 a 2009

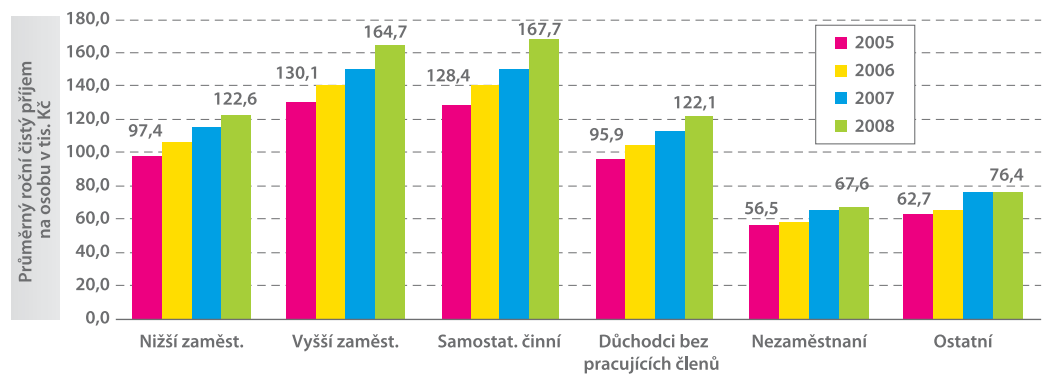
Zdroj: Eurostat

jednotlivými domácnostmi. Data sesbíraná při šetření jsou využívána zejména v souvislosti se zkoumáním míry ohrožení chudobou a úrovní příjmové chudoby.

Indikátory chudoby, které vychází z dat EU-SILC, jsou založeny pouze na výši příjmů domácností a neříkají nic o reálném objemu finančních prostředků, jimiž domácnosti disponují. Výpočet indikátorů je založen na porovnávání poměrného příjmu připadajícího na jednu spotřební jednotku domácnosti s příjmem stanoveným jako hranice chudoby. Tou bývá nejčastěji 60 % mediánu vypočteného z příjmů všech osob. Počet spotřebních jednotek v domácnosti je veličina odvozená z počtu členů domácnosti, u dětí se přihlíží také k věku. Při výpočtu spotřebních jednotek je počet členů každé domácnosti upraven podle vah jednotlivých osob – první dospělá osoba 1,0; další dospělá osoba 0,5; děti do 13 let včetně 0,3. Česká republika má dlouhodobě nejnižší míru příjmové chudoby v celé EU. V roce 2009 tento podíl za celou populaci činil 8,6 %. Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou u nás přitom od roku 2006 až do roku 2009 klesal.

Vývoj čistého peněžního příjmu domácností v ČR podle postavení osob v čele za roky 2005–2008

Zdroj: ČSÚ

Reálná výše příjmů

Míra příjmové chudoby sama o sobě ale není dostačujícím ukazatelem pro hodnocení životních podmínek. Pro formulaci závěrů vypovídajících o tom, jak se lidem v dané zemi žije, je nutno vzít v potaz také reálnou výši příjmů (ze které se hranice chudoby počítá) a co si za ně lidé v té které zemi mohou koupit.

Čistý roční ekvivalizovaný příjem, tj. čistý příjem domácnosti přepočtený na spotřební jednotku, se u nás pohybuje hluboko pod průměrem Evropské unie. Medián spočtený z tohoto příjmu se u nás

za rok 2008 pohyboval okolo 7,3 tisíc euro ročně, což je zhruba polovina průměru za celou Evropskou unii. Oproti datům, která oficiálně vydává Eurostat, Český statistický úřad ve většině výstupů pracuje s údaji přepočtenými na osoby, které jsou pro běžného uživatele snáze představitelné.

Průměr na osobu

Výsledky šetření EU-SILC odráží situaci domácností z předcházejícího roku. Na minulý kalendářní rok se váží všechny otázky týkající se pracovních a sociálních příjmů osob i domácností. Poslední dosud

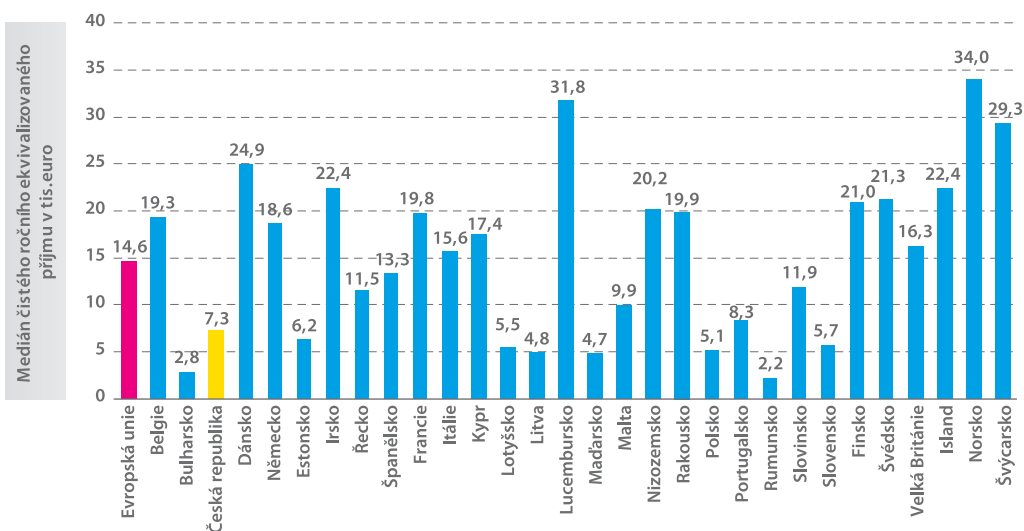
publikovaná data pocházejí ze šetření v roce 2009. Vypovídají tedy o příjmech z roku 2008.

Příjmy českých domácností pokračovaly v tomto období v meziročním růstu ve všech sledovaných skupinách domácností. Průměrný čistý roční příjem na osobu za rok 2008, vypočtený z celkového příjmu domácnosti, činil 139 733 Kč. Používání tohoto ukazatele namísto celkového příjmu domácnosti dává reálnější obraz toho, jakými příjmy domácnost disponuje ve vztahu k počtu svých členů, čímž umožní srovnání mezi domácnostmi různých velikostí. Je však třeba vzít v úvahu, že takto spočtený průměr na osobu zahrnuje všechny osoby, včetně dětí a ostatních osob, které nejsou ekonomicky aktivní.

Nejvyšší průměrný příjem na osobu za rok 2008 byl v domácnostech samostatně výdělečně činných – 167 747 Kč.

Domácnosti vyšších zaměstnanců si oproti roku 2007 polepšily o něco méně než předchozí zmíněné. Čistý roční příjem na osobu u nich činil 164 725 Kč. Naopak nejnižší příjem měly domácnosti nezaměstnaných, a to pouze 67 570 Kč, což bylo jen 48,4 % celkového průměrného příjmu za ČR.

Medián čistého ročního ekvivalizovaného příjmu za rok 2008 (EU-SILC 2009)

Zdroj: Eurostat

Veronika Sequenová
oddělení sociálních šetření

Ochrana průmyslového vlastnictví v České republice v číslech

Český statistický úřad vydal ve spolupráci s Úřadem průmyslového vlastnictví České republiky statistiku, které se týkají schválených patentů a užitných vzorů v období 1995 až 2010.

V České republice bylo od roku 1995 uděleno nebo validováno téměř 40 tisíc patentů. K 31. 12. 2010 z nich bylo evidováno jako stále platných zhruba 23 tisíc.

Od roku 2002 dochází k výraznému nárůstu počtu udělených patentů zahraničním subjektům prostřednictvím tzv. validace evropských patentů. V roce 2010 bylo uděleno v České republice ať už národní cestou, nebo prostřednictvím tzv. validace patentů udělených Evropským patentovým úřadem 4,6 tisíc patentů, tj. o 3 tisíce více než před deseti lety.

Německo v převaze

Na konci roku 2010 dosáhl podíl evropských patentů validovaných Úřadem průmyslového vlastnictví České republiky (ÚPV ČR) pro území České republiky téměř 60 %. Od roku 2002, kdy Česko přistoupilo k Úmluvě o udělování evropských patentů, a tím i k možnosti

dosazení patentové ochrany na našem území prostřednictvím evropského patentu, bylo takto validováno 16 206 patentů. Vloni bylo ÚPV ČR validováno 3 694 patentů udělených Evropským patentovým úřadem (o 8,5 % více než v roce 2009), proti 911 patentům, které ÚPV ČR udělil tzv. národní cestou.

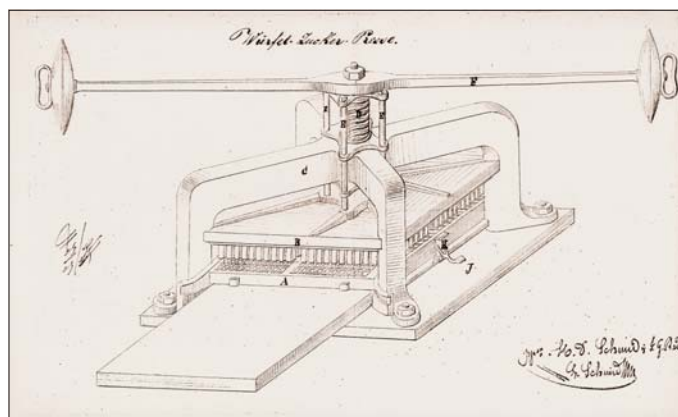
Necelá třetina (32 %; 7,7 tisíc) platných patentů má u nás přihlašovatele z Německa. Přihlašovatelé ze Spojených států vlastní 12 %, z Francie 8,6 % a ze Švýcarska 7,7 % patentů v České republice. Na konci roku 2010 byl podíl domácích přihlašovatelů na platných patentech s účinky pro území ČR pouze 8 %.

Jestliže ještě v roce 1995 se tuzejší přihlašovatelé podíleli 44 % na udělených patentech v České republice, v roce 2005 to bylo 15 % a v roce 2010 dokonce pouze 6 %. Od roku 1995 bylo u nás zahraničním přihlašovatelům uděleno 34 tisíc patentů. Nejvíce paten-

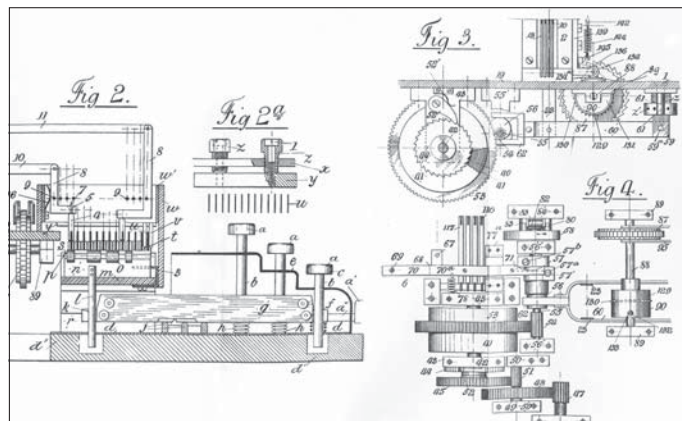
tů bylo uděleno nebo validováno přihlašovatelům z Německa (11,9 tisíc), přičemž 63 % z nich je stále platných. S poměrně velkým odstupem následovali přihlašovatelé ze Spojených států s 5,2 tisíci udělenými patenty. Domácím přihlašovatelům ÚPV ČR udělil 4,9 tisíc patentů, přičemž na konci roku 2010 jich bylo platných pouze 39 %.

gienické přípravky“. K 31. 12. 2010 bylo u nás zaznamenáno 2 307 platných patentů.

V případě platných užitných vzorů, kde 93,6 % z nich má majitele z České republiky, je situace poněkud odlišná. Nejvýznamnější obory jsou „Stavby“ s 931 a „Doprava a skladování“ s 889 platnými užitnými vzory.

Přístroj na výrobu kostkového cukru nemá daleko do létajícího talíře.

Úřad průmyslového vlastnictví ČR má ve svých sbírkách řadu unikátů.

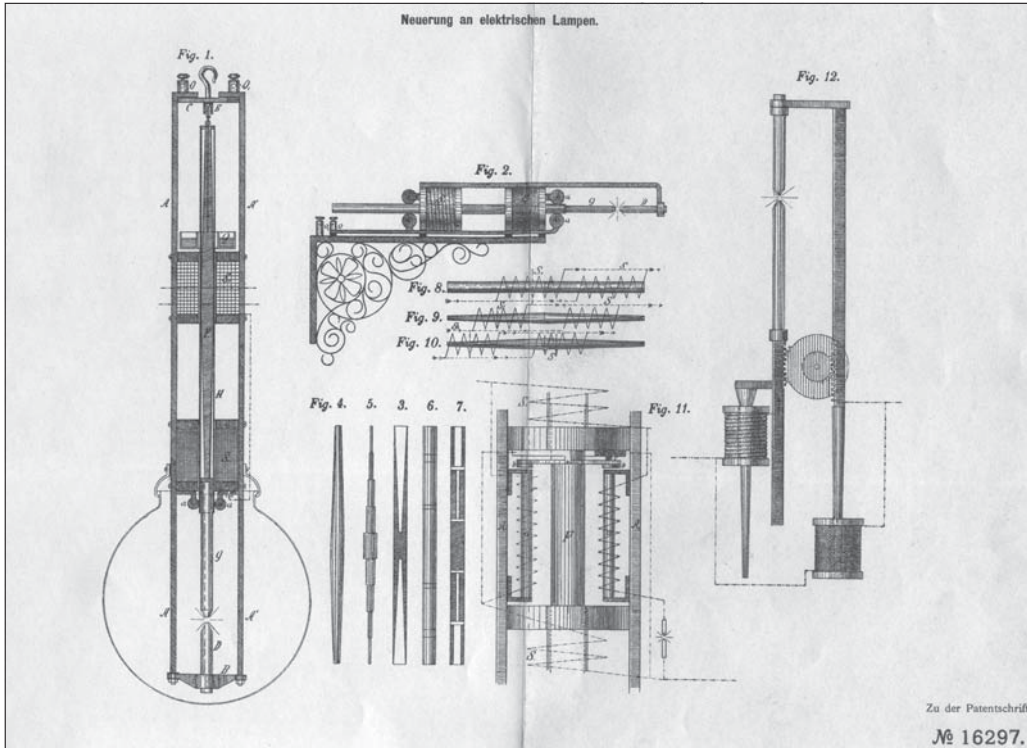
Patentované obory

Na konci roku 2010 u nás bylo v oboru „Organická chemie“ zaznamenáno celkem 3 450 platných patentů. Jen vloni jich ÚPV ČR udělil (popř. validoval) 701. Také u domácích přihlašovatelů patří tento obor spolu s oborem „Doprava a skladování“ mezi nejvýznamnější z hlediska patentové ochrany.

Z hlediska celkového počtu platných patentů je potřeba také zmínit obor „Lékařské, zubní a hy-

Struktura přihlašovatelů

K 31. 12. 2010 se na platných patentech udělených přihlašovatelům z ČR podniky podílely 58 % a fyzické osoby 20 %. Veřejné výzkumné instituce i veřejné vysoké školy jsou majiteli shodně 10 % platných patentů. Zatímco v případě podniků jedna třetina současně platných patentů byla udělena již před rokem 2005, tak u veřejných výzkumných institucí to byla přibližně čtvrtina (27 %).

Křížkova diferenciální oblouková lampa získala samostatný říšskoněmecký patent č. 16297.

V případě veřejných vysokých škol se dokonce jednalo pouze o jednu desetinu (9 %).

Jestliže v roce 2005 podaly veřejné vysoké školy pouze 30 patentových přihlášek, tak v roce 2010 to bylo již 200 a jejich podíl na celkovém počtu patentových přihlášek podaných u ÚPV ČR domácími přihlašovatelí stoupl z 5 % v roce 2005 na 23 % v roce 2010.

Podobný trend byl u veřejných vysokých škol zaznamenán i v případě zapsaných užitečných vzorů (z 10 v roce 2005 na 172 v roce 2010). Veřejné výzkumné instituce podaly ve stejném roce 77 patentových přihlášek, podniky 320 a fyzické osoby 267. Počet patentových přihlášek podaných tuzemskými podniky se u nás v posledních 10 letech pohybuje mezi 230 až 320 ročně.

Komplikace s přihlášením

Zajímavé je, že v posledních šestnácti letech bylo domácími přihlašovatelům, z celkem 4 849 udělených (validovaných) patentů v České republice, uděleno pouze 238 patentů v high-tech oborech, a to především v oblasti mikroorganismického a genetického inženýrství. Na konci roku 2010 necelá polovina (46 %) českých platných patentů v high-tech oborech patřila veřejným výzkumným institucím. Na tuzemské podniky připadalo 27 % a fyzické osoby 17 % těchto patentů. Za sledované období bylo u nás uděleno domácími přihlašovatelům v oblasti biotechnologií 122 patentů (7 v roce 2010) a v oblasti obnovitelných zdrojů 34 patentů (4 v roce 2010).

Ne všichni vynálezci byli při přihlašování úspěšní. Z přihlášek podaných mezi roky 1995 až 2000 českými přihlašovatelí byl patent udělen necelé polovině z nich (45 %). Nejvyšší úspěšnost zaznamenaly veřejné vysoké školy a veřejné výzkumné instituce, kde byl patent udělen u 88 %, resp. 82 % podaných patentových přihlášek. U podniků to bylo v 60 % případů a u fyzických osob pouze u 29 % podaných patentových přihlášek. Průměrná doba od podání patentové přihlášky po udělení patentu činila u českých přihlašovatelů 3,25 roku.

Praha vede

Nejvýznamnějším regionem z hlediska počtu patentových ochrany je Praha. Je to logické, neboť právě v hlavním městě je soustředěn velký počet veřejných vysokých škol a veřejných výzkumných institucí.

K 31. 12. 2010 z celkového počtu 1 904 platných patentů jich 667, tj. 36 %, podali právě pražští přihlašovatelé. Druhým nejvýznamnějším regionem byl Jihomoravský kraj

s 205 platnými patenty. Za zmínku stojí ještě kraj Středočeský se 181 a Moravskoslezský se 131 platnými patenty pro území České republiky.

Statistická data se také zaměřila na podíl žen na celkovém počtu platných patentů. Na konci roku 2010 u platných patentů pro území České republiky, u nichž se na chráněném vynálezu podíleli domácí výzkumníci (1 940 patentů), byla jako původce vynálezu uvedena žena pouze v 7,3 %. Velké rozdíly najdeme, pokud porovnáme údaje o původcích u jednotlivých typů přihlašovatelů patentů. Pokud jde o podniky a fyzické osoby, tak pouze 6 %, resp. 4 % původců jsou u těchto přihlašovatelů ženy. Naopak u vysokých škol je původcem vynálezu chráněného platným patentem žena již v 11 % a u veřejných výzkumných institucí dokonce ve 20 %.

Bude lépe

V zahraničí je patentová aktivita přihlašovatelů z Česka stále velmi nízká. V letech 1993 až 2008 podaly subjekty z České republiky u Evropského patentového úřadu (EPO) sice 885 patentových přihlášek, ale tento počet tvoří pouze 0,05 % z celkového počtu přihlášek. Například přihlašovatelé z Rakouska ve stejném období podali 15 tisíc přihlášek, z Nizozemska 52 tisíc a z Německa dokonce téměř 300 tisíc přihlášek. V roce 2008 podaly subjekty z České republiky u EPO necelých 12 patentových přihlášek na milion obyvatel. Tento ukazatel je stále hluboko pod průměrem celé EU27 (107 přihlášek/milión obyvatel). Dobrou zprávou je, že se počet patentových přihlášek podaných subjekty z Česka u EPO v posledních letech každoročně zvyšuje.

Kde hledat více o patentech?

Další zajímavé informace naleznete na odkazu:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/patentova_statistika

Karel Eliáš, Martin Mana
 oddělení statistiky výzkumu,
 vývoje a informační společnosti

Hospodářská zvířata: Kolik jich vlastně máme?

V květnu zveřejnil Český statistický úřad údaje ze soupisu hospodářských zvířat k 1. 4. 2011. V naší republice jsou k dispozici výsledky soupisů hlavních druhů zvířat od vzniku samostatného Československa v roce 1918.

Podle časových řad stavů hospodářských zvířat v období od druhé světové války dosáhly počty hlavních druhů zvířat celkem svého maxima jednoznačně v první polovině 80. let. Prasat bylo nejvíce v roce 1981 (5 106 tis. ks), skotu v roce 1982 (3 556 tis. ks), drůbeže v roce 1984 (34 192 tis. ks).

Nejméně po válce a dnes

Pro nejnižší stavy jsou charakteristická dvě období, vedle současnosti ještě období těsně po skončení války. Počty skotu dosáhly minima v roce 2011 (1 344 tis. ks), stavy prasat v roce 1945 (1 724 tis. ks), ale v roce 2011 jsou druhé nejnižší (1 749 tis. ks). Drůbeže celkem bylo nejméně v roce 1946 (8 305 tis. ks). Stavy minimální byly v porovnání se stavy maximálními nižší u skotu o 62 %, u prasat o 66 %, u drůbeže o 76 %.

U krav, prasnic a slepic a dalších druhů zvířat méně početně zastoupených vývoj již nebyl tak jednoznačný. Krav bylo nejvíce v roce 1953, nejméně v roce 2010, přičemž pokles činil přibližně dvě třetiny stavů, prasnic je nejméně v roce 2011, pokles proti maximu v roce 1981 je 70 %. Slepice bylo nejméně v roce 2005, kdy pokles proti maximu v roce 1962 byl také dvou-
třetinový.

Nejnižší stavy ovcí a beranů byly v roce 2000 a činily necelých 20 % maximálních stavů z roku 1954.

Koní bylo nejméně v roce 1995, a to pouze 4 % stavů z roku 1946.

Aktuální srovnání

Podrobné meziroční změny, zachycující aktuální vývoj stavů nejen jednotlivých druhů zvířat, ale i jejich věkových a užitkových kategorií, popisuje datový soubor ČSÚ.

V chovu skotu došlo k poklesu stavů skotu celkem meziročně o 0,4 %, počet krav vzrostl o 0,1 %. Tyto hodnoty signalizují možnost určité stabilizace chovu, ovšem snížení stavů dojných krav o 2,5 % a naopak zvýšení počtu krav bez tržní produkce mléka o 6,0 % zatím nepotvrzuje očekávání odborníků, kteří předpokládají v souvislosti s růstem farmářské ceny mléka v chovech dojnic oživení. Naopak meziročně vzrostl počet jatečných jalovic v obou sledovaných věkových kategoriích.

Počty prasat celkem jsou meziročně nižší o 8,4 %, počty prasnic o 15,3 %, prasniček o 20,6 %. K poklesu počtů prasat dochází ve všech

věkových a užitkových kategoriích s výjimkou jediné – prasata na výkrm 110 a více kg ž. hm., do které se zařazují i prasnice vyřazené ze základního stáda určené k porážce. Tento výsledek potvrzuje dlouhodobé problémy chovu prasat v naší republice, kdy naši výrobci nejsou schopni konkurovat zahraničním producentům vepřového masa a své chovy postupně likvidují.

Meziroční nárůst počtu ovcí o 6,2 % potvrdil trend zvyšování jejich stavů v posledním desetiletí, obdobný trend je zřejmý i v chovu koz, kde došlo k navýšení stavů meziročně o 7,2 % a také v chovu koní, jejichž počet vzrostl proti loňsku o 4,0 %.

Počet drůbeže celkem se meziročně snížil o 14,4 %. Podstatnou část tohoto poklesu tvoří kuřata na výkrm, u kterých došlo ke snížení stavů o 23,9 %. Rentabilitu jejich chovu, resp. počet brojlerů, v současnosti ovlivňuje vedle vysokých cen krmných směsí i unijní standard pravidel pro intenzivní chovy brojlerů omezující hustotu

chovaných kuřat na ploše tak, aby byly zachovány alespoň minimální požadavky zvířat na welfare.

K poklesu stavů došlo i u dalších druhů drůbeže, u krůt o 2,9 %, kachen o 28,0 % a hus o 3,1 %. Stavy drůbeže však mají s ohledem na jejich krátký reprodukční cyklus největší volatilitu.

V souladu s Uníí

Pravidelně každoročně jsou soupisy hospodářských zvířat prováděny – s výjimkou let druhé světové války – od roku 1930. V současné době je soupis zjišťováním výběrovým, které zcela pokrývá i požadavky unijní (nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1165/2008 o statistice chovu hospodářských zvířat a produkce masa a také v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 138/2004 o souhrnném zemědělském účtu ve Společenství).

Výběr zpravodajských jednotek je prováděn v dostatečném rozsahu tak, aby sloužil vedle získání relevantních informací o stavech zvířat i v regionálním členění také k aktualizaci údajů v Registru farmářů, a tím i k vytvoření kvalitních základních souborů pro specializovanou výběrovou šetření malého rozsahu, kterými se zjišťují informace o užitkovosti v jednotlivých chovech zvířat.

Renata Vodičková
oddělení statistiky zemědělství
a lesnictví

Počet hospodářských zvířat k 1. dubnu 2010 a 1. dubnu 2011

Území: Česká republika	V kusech			
Ukazatel	2010	2011	Rozdíl +,-	Index v %
Skot celkem	1 349 286	1 343 686	-5 600	99,6
Do 1 roku	401 069	393 680	-7 389	98,2
telata jatečná	30 825	26 080	-4 745	84,6
telata ostatní	370 244	367 600	-2 644	99,3
Nad 1 rok a do 2 let	309 853	307 309	-2 544	99,2
býci celkem (vč. volů)	111 534	107 576	-3 958	96,5
jalovice jatečné	7 557	9 208	1 651	121,8
jalovice ostatní	190 762	190 525	-237	99,9
Nad 2 roky	638 364	642 697	4 333	100,7
býci celkem (vč. volů)	17 563	18 053	490	102,8
jalovice jatečné	1 552	2 708	1 156	174,5
jalovice ostatní	68 004	70 400	2 396	103,5
krávy dojně	383 523	373 832	-9 691	97,5
krávy bez tržní produkce mléka	167 722	177 704	9 982	106,0
Prasata celkem	1 909 232	1 749 092	-160 140	91,6
Selata do 19 kg ž. hm.	563 614	508 649	-54 965	90,2
Mladá prasata – 20 až 49 kg ž. hm.	430 192	395 373	-34 819	91,9
Prasata na výkrm (vč. vyřazených kanců a prasnic)	721 018	683 733	-37 285	94,8
Prasata chovná (živ. hm. 50 kg a více)	194 408	161 337	-33 071	83,0
kanci	3 412	2 692	-720	78,9
prasnice celkem	132 799	112 441	-20 358	84,7
prasničky celkem	58 197	46 204	-11 993	79,4
Ovce celkem	196 913	209 052	12 139	106,2
jehničky celkem	21 411	23 990	2 579	112,0
bahnice celkem	103 776	113 273	9 497	109,2
plemenní berani	4 577	5 199	622	113,6
ostatní ovce bez ohledu na věk	67 149	66 590	-559	99,2
Kozy a kozlí celkem	21 709	23 263	1 554	107,2
kozy celkem	13 609	14 028	419	103,1
kozy a kozlí ostatní (bez ohledu na věk)	8 100	9 235	1 135	114,0
Koně celkem	29 887	31 068	1 181	104,0
Hříbata celkem	6 234	6 682	448	107,2
Koně nad 3 roky	23 653	24 386	733	103,1
hřebci	2 317	2 347	30	101,3
klisny	13 924	14 080	156	101,1
valaši	7 412	7 959	547	107,4
Oslí, muly, mezci celkem	190	217	27	114,2
Drůbež celkem	24 838 435	21 250 147	-3 588 288	85,6
Kuřata celkem	17 639 261	14 252 250	-3 387 011	80,8
Slepice	6 215 840	6 137 484	-78 356	98,7
Kohouti	186 779	187 585	806	100,4
Husy, houseři, housata	18 769	18 192	-577	96,9

Zdroj: ČSÚ

Pozn.: Tabulku v plné verzi najdete na odkazech: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/8B001907F4/\\$File/21031104.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/8B001907F4/$File/21031104.pdf)[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/8B00190801/\\$File/21031104pokrac.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/8B00190801/$File/21031104pokrac.pdf)

Spočítat dobytek je snazší než sečíst všechny lidi

Se statistikou se Jiří Zelenka, předseda představenstva zemědělského družstva Krásná Hora, setkal už při studiích. První výkazy však začal vyplňovat již jako zaměstnanec. Časy se od té doby změnily, jeho pozitivní vztah ke statistice našťestí ne.

Poprvé se s povinností vyplňovat statistické výkazy setkal jako zootechnik. „Dělal jsem to každý měsíc,“ potvrzuje. Ani dnes se statistice nevyhýbá. Jeho podnik patří v České republice k těm větším. Není proto divu, že je jedním z cenných zdrojů informací pro Český statistický úřad.

„Naše spektrum výroby je široké – od rostlinné přes živočišnou až po pomocnou výrobu,“ popisuje aktivity družstva. „Řádově obhospodařujeme kolem 5 tisíc hektarů zemědělské půdy, z toho tři a půl tisíce tvoří orná půda. Máme poměrně silnou živočišnou výrobu. Vlastníme 4 200 kusů skotu, z nichž 1 400 jsou dojené krávy a řádově 400 masné krávy.“

Informace především

Vedení akciové společnosti využívá ke svému rozhodování také informace z Českého statistického úřadu. „Pochopitelně využíváme i jiné zdroje. Například ze světových burz. Je to pro nás důležité při rozhodování, kdy prodáme obilí. Zda dnes, či uděláme termínované obchody,“ zmiňuje Zelenka. Tvrdí, že v zemědělství létají ceny jako na

„Ceny v zemědělství létají jak na houpačce,“ říká Jiří Zelenka.

houpačce. „Je neštěstí, že Evropská unie přestává být konkurenceschopnou. Dává dotace i na to, že nic neděláte. Ceny potravin tak celosvětově vylítly nahoru. V České republice je v současné době přebytek obilí, protože poklesla živočišná výroba. Chov prasat už není ani na 50 procentech toho, co býval,“ dodává. Zelenka se v počtech hospodářských zvířat orientuje velmi dobře. Také jeho podnik dodává údaje o živočišné výrobě do centrálního registru, který provozují chovatelské svazy. „Každý týden se v registru aktualizují čísla podle změnových hlášení. Proto tvrdím, že dnes je lepší evidence o zvířatech než o lidech. O tom jsem přesvědčený,“ říká. Výborná statistika o počtu chovaných kusů dobytka s označením stáje je údaj, který slouží k ochraně zdraví lidí. „Když si půjdete koupit hovězí ma-

so do supermarketu, tak se můžete dozvědět přímo číslo zvířete a jméno chovatele. To je jeden z důvodů, proč by to tak mělo fungovat,“ vysvětluje.

Dvě betonové krávy

Kromě klasické zemědělské činnosti se Zelenkův podnik zabývá výrobou bioplynu. „O tom se tu začalo mluvit před sedmi lety. Od začátku jsem byl přesvědčen, že jakmile to bude možné, bioplynovou stanici postavíme,“ vypráví Zelenka, který viděl jasnou perspektivu v propojení živočišné produkce s výrobou elektřiny, tepla a hnojiva. Družstvo postavilo již dvě bioplynové stanice. „Jsou přímo napojené na stáje v Krásné Hoře a Petrovicích,“ dodává.

Ze stanic družstvo získává velmi kvalitní hnojivo, které využívá

na svých pozemcích. „Elektrickou energii dodáváme do sítě. Ziskovým teplem zásobujeme celý náš areál v Krásné Hoře i Petrovicích. V Krásné Hoře budeme vytápět i sportovní halu,“ doplňuje svůj výčet.

Jelikož se obec Krásná Hora přihlásila k programu Zelená úsporám, dosouší družstvo štěpky, kterými se topí v místní škole, školce a také na úřadu. A jaký je celkový výkon tepla stanic? „V Krásné Hoře 526 kilowatt za hodinu a v Petrovicích 834 kilowatt. Tepla produkujeme v podstatě stejné množství,“ říká spokojeně muž, který zatím neuvažuje o výstavbě další bioplynové stanice.

Alena Géblová
odbor vnější komunikace

Jan Auerhan – poslední prezident statistického úřadu

Třetím a také posledním prezidentem Státního úřadu statistického v době první republiky byl Jan Auerhan (2. 9. 1880–9. 6. 1942). Jeho celoživotní zájem, problematika menšin, byl jedním z důvodů, proč byl německými okupanty v době heydrichiády popraven.

Auerhan prošel jako oba předcházející prezidenti statistickou praxí ještě v Rakousko-Uhersku. V roce 1906 nastoupil do Statistické kanceláře Zemského statistického úřadu království Českého v Praze. Tomu předcházelo absolvování gymnázia v Havlíčkově Brodě a právnické a národohospodářské studium v Praze na Karlově univerzitě.

Zájem o menšiny

K přijetí do statistických služeb mu napomohla studie „České vystěhovalectví“ zveřejněná v roce 1906. Ta zaujala tehdejšího představitele kanceláře D. Krejčího. Práce se stala i počátkem celoživotního zájmu J. Auerhana o problémy českých a slovenských menšin v zahraničí nebo obecněji o problematiku menšin. Připomeňme, že v té souvislosti se v roce 1928 stal zakladatelem a více než deset let předsedou Československého zahraničního ústavu. Vratme se ale ještě k jeho statistickým začátkům. Ve Statistické kanceláři se věnoval také otázkám statistiky kultury. Jeho práce o veřejných

knihovnách se řadí k významným materiálům, které se zabývají českým knihovnictvím na počátku dvacátého století. Z toho titulu se pak účastnil přípravy prvního knihovnického zákona, který byl přijat v roce 1919.

Láska k lesnictví

V roce 1920 se stal náměstkem prezidenta Státního úřadu statistického. V prvních letech svého působení v novém úřadě se zabýval zejména statistikou lesnictví. Možná říci, že tak navázal na rodinné tradice, neboť pocházel z lesnického rodu Auerhanů, jehož sto-

py měly sahat až do pobělohorské doby. Připomeňme, že sám prožil své dětství v Skalské myslivně na Humpolecku. Z jeho prací věnovaných lesnictví je možné jmenovat „Příspěvky ke statistice lesů“, což je obsáhlé, téměř stostránkové pojednání vydané v rámci Knihovny statistického věstníku v roce 1924. Již ve funkci náměstka prezidenta se podílel na organizaci a odborné činnosti úřadu. V této práci pokračoval i po odchodu Františka Weyera, když byl v roce 1929 jmenován jeho nástupcem.

Práce s daty

Trvajícím zájem o otázky menšin potvrdil vydáním monografické práce o československých menšinách v tehdejší Jugoslávii, která se stala jeho habilitační prací v roce 1930. Ve třicátých letech se pak jeho zájem rozšířil o práce z oblasti demografické a také antropogeografie. Psal o hustotě obyvatelstva, zabýval se tělesnou výškou branců a statistikou nadprůměrných lidí. Jmenovat bychom mohli články

a texty z celé řady statistických oblastí, například o dnes aktuálním problému zbytečného dovozu. Nakonec připomeňme jeho nejrozsáhlejší práci „Dlouhověkost jako hromadný jev“. Její čtyři části postupně uveřejnil ve Statistickém obzoru. Hlavní část vycházela ze speciálně zpracovaných dat z výsledků sčítání lidu v roce 1930.

Smutný konec

Z důvodu nemoci se v létě 1938 rozhodl rezignovat na svoji funkci a koncem března 1939 odešel do výslužby. I přes těžkou nemoc byl ale stále odborně činný, přednášel, psal a zveřejňoval své práce. Dne 6. června 1942 byl zatčen německou policií. O tom, co bylo příčinou jeho zatčení a následné popravy, kolovala celá řada názorů a úvah. Nejblíže jim může být tvrzení jeho životopisce J. Hůrského. V publikaci věnované J. Auerhanovi uvádí: „Mám zato, že k umístění Auerhanově na proskribční listině pražského gestapa přispěla také jeho v německém jazyce vydaná kniha o jazykových menšinách v Evropě....Není také vyloučeno, že bylo též vzpomenu Auerhanova článku proti Hitlerovi v roce 1933, jenž se týkal problému lužicko-srbského.“

Dne 9. června 1942 byl za stanového práva po atentátu na Reinharda Heydricha významný statistik J. Auerhan popraven spolu s dalšími dvaceti čtyřmi vlastenci na kobyliském střelnici.

Úvodní strana práce o dlouhověkosti.

Otázky pro Jitku Fatkovou

ředitelku odboru cestovního ruchu Ministerstva pro místní rozvoj ČR

Mladá žena patří ke státním úředníkům, kteří umí pracovat se statistikou. Vzhledem k oboru cestovního ruchu, ve kterém pracuje již řadu let, jí čísla hodně napoví, jaký bude další vývoj.

Využíváte údaje Českého statistického úřadu o cestovním ruchu často?

Velmi často. Pracujeme především s časovými řadami. Jedná se v hlavní míře o oblast návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu jako v podstatě jediném „tvrděm“ ukazateli absolutních dat z oblasti příjezdového cestovního ruchu, bohužel, pouze za hromadné ubytování. Z těchto statistik připravujeme pravidelné tabulkové výstupy a analýzy pro vedení ministerstva a veřejnost. Tyto údaje jsou zároveň využívány pro stanovení kvalifikovaného odhadu počtu všech zahraničních návštěvníků České republiky v rámci šetření „Příjezdový cestovní ruch 2009–2015“, jehož jsme zadavatelem. Dále využíváme roční údaje ČSÚ o kapacitách hromadných ubytovacích zařízení a čtvrtletní údaje o výjezdovém a domácím cestovním ruchu.

Jaké další zdroje informací máte k dispozici?

Údaje, které vznikají prostřednictvím našeho čtvrtletního šetření příjezdového cestovního ruchu, a oblast platební bilance z cestovního ruchu, kterou – také čtvrtletně – publikuje ČNB. Dále využíváme informace z našich projektů.

Jaký vztah máte ke statistice?

Rozhodně se nepovažuji za odborníka na statistiku, ovšem plně si uvědomuji její význam pro rozvoj jakéhokoli odvětví, v mém případě cestovního ruchu. Můj vztah ke statistice a statistickým datům je tedy jednoznačně pozitivní.

Vzpomínáte si, kdy jste se s ní setkala poprvé?

Poprvé to bylo na gymnáziu. V profesním životě jsem se statistickými daty začala pracovat v roce 2003, a to při tvorbě koncepce rozvoje cestovního ruchu v jižních Čechách.

Zmínila jste se o projektech. Které z nich se týkají oblasti statistiky cestovního ruchu?

V současné době se jedná o tři systémové projekty financované ze strukturálních fondů Evropské unie, na jejichž realizaci spolupracujeme právě s ČSÚ. Konkrétně je realizován projekt „Zkvalitnění informací pro zpracování Satelitního účtu cestovního ruchu ČR“, jehož hlavní aktivitou je šetření „Příjezdový cestovní ruch 2009–2015“. Další projekt „Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu“ je určen k zajištění komplexních statistických informací o sektoru tuzemských hromadných a individuálních ubytovacích zařízení a sektoru cestovních kanceláří a agentur na našem území. Cílem třetího projektu „Zkvalitnění informací o kongresovém a incentivním turismu – KIT“ je zajištění statistických dat o počtu a struktuře organizátorů působících na trhu cestovního ruchu ČR, o počtu, struktuře a regionálním rozložení jimi provedených

akcí a jejich účastnících. V současnosti máme o tomto segmentu pouze částečné informace pocházející ze statistik ČSÚ, které se zabývají jen KIT akcemi v hromadných ubytovacích zařízeních. Naprosto opomíjeny jsou akce realizované například v kongresových centrech. Návštěvníci akcí kongresového typu patří mezi turisty s největšími denními výdaji.

Seznamte se

JMÉNO: Ing. Jitka Fatková

VZDĚLÁNÍ: Vystudovala v letech 1994–1997 Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích, obor ekonomika a technika cestovního ruchu.

ZAMĚSTNÁNÍ: Pracovní zkušenosti v oblasti cestovního ruchu získala v letech 1997–2003 jako vedoucí oddělení cestovního ruchu Městského úřadu v Písku a v letech 2003–2009 jako ředitelka Jihočeské centrály cestovního ruchu.

Alena Géblová | odbor vnější komunikace

Očekávané události ČSÚ v červenci a srpnu 2011

Tiskové konference ČSÚ v červenci

11. | Letošní plochy osevu a první odhad sklizně 2011

Tiskové konference ČSÚ v srpnu

18. | Ceny pohonných hmot z pohledu statistiky

25. | AGROCENZUS 2011 na výstavě „Země živitelka“ v Českých Budějovicích

Rychlé informace v červenci

1., 15., 22., 29. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (26.–30. týden)

4. | Maloobchod (květen 2011)

7. | Zahraniční obchod (květen 2011)

8. | Průmysl (květen 2011), Stavebnictví (květen 2011)

11. | Odhady sklizní (červen 2011)

12. | Indexy spotřebitelských cen – inflace (červen 2011)

14. | Vybrané ukazatele hospodářství (květen, červen 2011)

15. | Indexy cen vývozu a dovozu (květen 2011), Indexy cen výrobců (červen 2011), Šetření průměrných cen vybraných výrobků

25. | Konjunkturální průzkum (za podniky průmyslové, stavební a další)

29. | Zemědělství (za 2. čtvrtletí 2011)

Rychlé informace v srpnu

4. | Maloobchod (červen 2011)

5., 12., 19., 26. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje

5. | Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků VŠPS (2. čtvrtletí 2011), Cestovní ruch (2. čtvrtletí 2011), Služby (2. čtvrtletí 2011)

8. | Průmysl (červen 2011), Stavebnictví (červen 2011), Zahraniční obchod (červen 2011)

9. | Indexy spotřebitelských cen – inflace (červenec 2011)

11. | Odhady sklizní (červenec 2011), Vybrané ukazatele hospodářství (červen, červenec 2011)

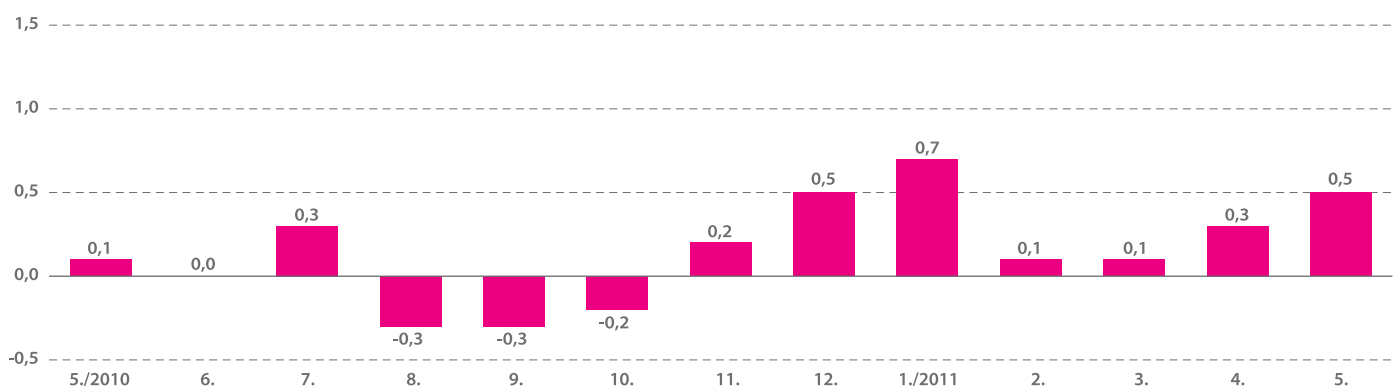
12. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – potravinářské výrobky

15. | Indexy cen vývozu a dovozu (červen 2011), Indexy cen výrobců (červenec 2011)

16. | Předběžný odhad čtvrtletního HDP (2. čtvrtletí 2011)

24. | Konjunkturální průzkum (za podniky průmyslové, stavební a další)

Meziměsíční změny spotřebitelských cen (v %)

Zdroj: ČSÚ

Výběr výstupů ČSÚ v červnu 2011

e-101421-11 | Čísla z první ruky, Praha

Propagační brožura obsahující první dostupné statistické údaje za Prahu, její správní obvody a městské části za rok 2010.

 zdarma zdarma zdarma

e-3106-11 | Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy (1. čtvrtletí 2011)

Údaje o evidenčním počtu zaměstnanců, mzdových prostředcích a průměrných mzdách v národním hospodářství v členění podle odvětví, území, sektorů a velikosti.

 zdarma

e-314051-11 | Pohyb obyvatelstva v obcích Jihočeského kraje

Údaje o vývoji počtu obyvatel obcí v roce 2010. Obce jsou řazeny abecedně v rámci jednotlivých okresů.

 zdarma

e-4001-11 | Stav a pohyb obyvatelstva v ČR (1. čtvrtletí 2011)

Předběžné výsledky přirozeného a mechanického pohybu obyvatelstva od počátku roku, předběžná bilance počtu obyvatel.

 zdarma

e-1403-11 | Ukazatele sociálního a hospodářského vývoje ČR (1. čtvrtletí 2011)

Časové řady (1990 až 2010) a čtvrtletní (měsíční) údaje od r. 2003 za vybrané ukazatele národního hospodářství.

 zdarma 70 Kč 140 Kč

e-4024-11 | Úmrtnostní tabulky za okresy v období (2006 až 2010)

Podrobné úmrtnostní tabulky podle pohlaví za okresy ČR. S ohledem na vyloučení nahodilých výkyvů jsou tabulky zpracovány za pětileté období.

 zdarma

e-644003-11 | Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jiho-moravském kraji

Podrobná věková struktura obyvatelstva kraje, okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2010. Součástí publikace jsou i vybrané údaje o pohybu obyvatelstva a věkovém složení podle základních skupin za jednotlivé okresy, správní obvody obcí s rozšířenou působností a obce.

 zdarma

e-3001-11 | Vydaní a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů – domácnosti podle postavení a věku osoby v čele, podle velikosti obce, příjmová pásma (2010)

Roční výsledky statistiky rodinných účtů v členění podle postavení a věku osoby v čele domácnosti, velikosti obce, právního důvodu užívání bytu a podle výše čistého peněžního příjmu na osobu. Roční průměry na osobu v Kč (u potravin, oděvů, obuvi a naturální spotřeby někdy i ve fyzických jednotkách), struktura vydání v %, vybrané údaje o bytě a vybavení domácnosti. Roční průměry na domácnost u vybraných položek, roční průměry na spotřební jednotku v agregovaných položkách.

 zdarma 90 Kč 180 Kč

a-1109-11 | Vývoj české ekonomiky (1. čtvrtletí 2011)

Hodnocení vývoje reálné a peněžní ekonomiky ČR za uplynulé období (výkonost základních odvětví, HDP, výdaje, důchody, vnější ekonomické vztahy, ceny, trh práce, peněžní zásoba, úroky, státní rozpočet).

 zdarma 30 Kč 60 Kč

a-6009-11 | Vývoz zboží jednotlivých krajů (2010)

Vývoz krajů v roce 2010 a jeho změny proti roku 2009. Zastoupení vývozu krajů na celkovém vývozu. Vývoz krajů v přepočtu na 1 obyvatele. Zbožová struktura vývozu krajů podle SITC na jedno místo, na dvě místa, resp. na tři místa. Teritoriální struktura vývozu krajů.

 zdarma

e-3101-11 | Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (1. čtvrtletí 2011)

Aktuální informace o trhu práce v ČR zjištěné výběrovým šetřením pracovních sil podle mezinárodních definic ES a doporučení Mezinárodní organizace práce. Zaměřuje se na hlavní čtvrtletní charakteristiky zaměstnaných, nezaměstnaných a ekonomicky neaktivních osob.

 zdarma

Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje (č. 2/2011)

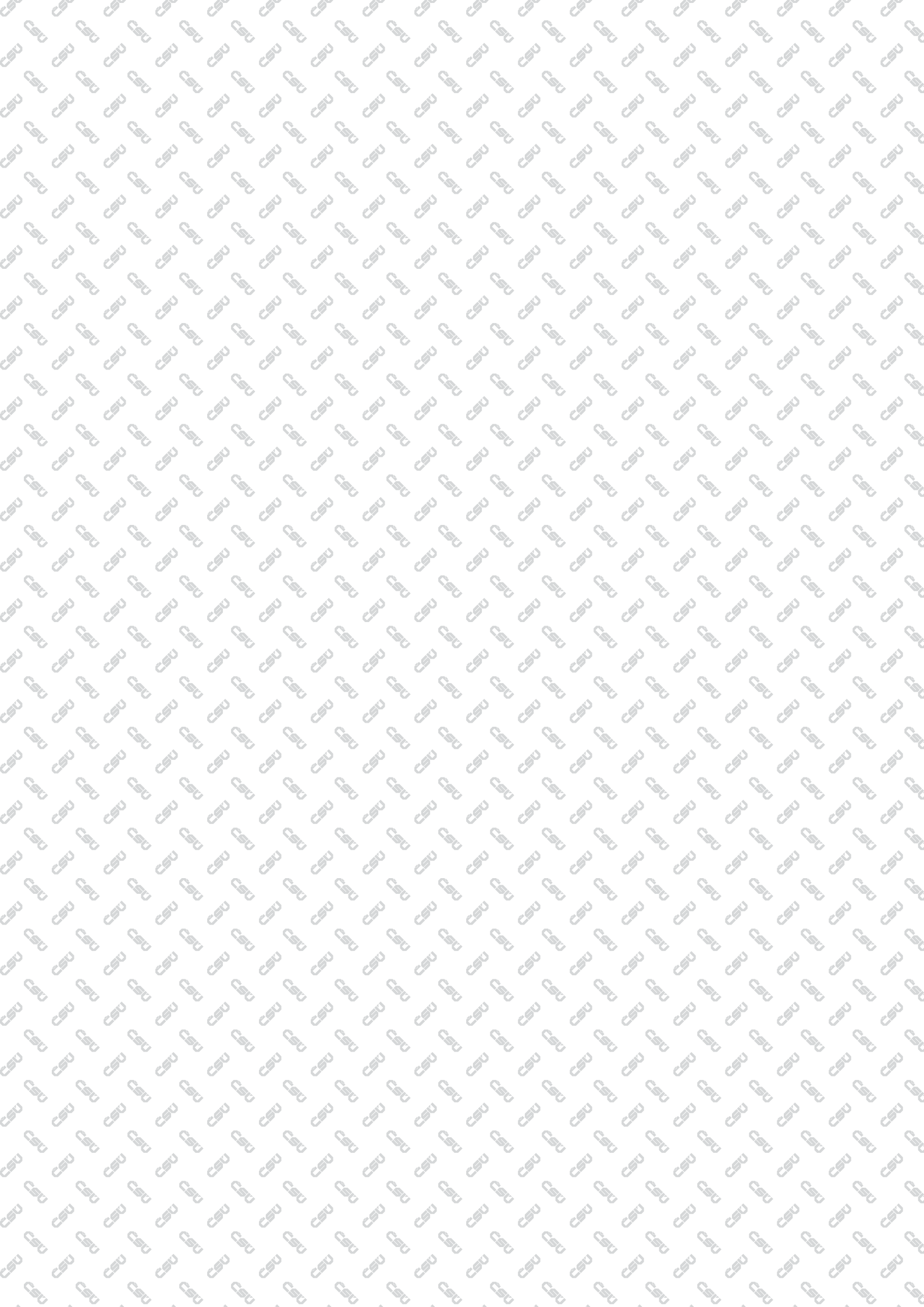

Jediný odborný recenzovaný demografický časopis v ČR s dlouhou tradicí. Obsahuje aktuální články, analýzy a přehledy o populačním vývoji v ČR i v zahraničí. Poskytuje data o sňatečnosti, rozvodovosti, porodnosti, úmrtnosti, potratovosti, o migraci a analýzy populačních procesů.

 zdarma 58 Kč

 publikace v tištěné podobě publikace v elektronické podobě

 datová sada | Uvedené publikace je možné objednat (e-mail: objednavky@czso.cz, tel.: 274 052 400, 274 052 732) nebo přímo zakoupit v prodejně publikací v ústředí ČSÚ (Na padesátém 81, Praha 10). Všechny publikace ČSÚ najdete na www.czso.cz.

Český statistický úřad
Na padesátém 81
100 82, Praha 10
www.czso.cz

ev. č. MK ČR E 19925